

Katja Railo, Päivi Riipinen

Asunto ensin.

Matalan kynnyksen sosiaalista kuntoutusta Auroratalon naistyössä.

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

8.4.2013

Tekijät Otsikko Sivumäärä Aika	Katja Railo, Päivi Riipinen Asunto ensin. Matalan kynnyksen sosiaalista kuntoutusta Auroratalon nais- työssä. 46 + 3 liitettä 8.4.2013
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaaliala
Ohjaajat	Lehtori Kirsi Lautala Lehtori Ulla Saukkonen
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten matalan kynnyksen sosiaalista kuntoutusta toteutetaan Asunto ensin -periaatteella toimivassa entisten pitkäaikaisasunnottomien asumisyksikössä. Asunto ensin -palveluja on ollut vasta muutaman vuoden ja kuntoutusta näissä paikoissa ei ole tutkittu. Sosiaalinen kuntoutus liitetään vahvasti syrjäytymisen ehkäisyyn. Tästä syystä opinnäytetyön teoreettiseksi viitekehikseksi valittiin sosiaalinen kuntoutus. Perinteisistä kuntouttavista menetelmistä on tietoa, mutta Asunto ensin -periaatteella toimivat yksiköt joutuvat kehittämään uudet kuntoutukseen liittyvät toimintatavat ja -periaatteet. Opinnäytetyöllä haluttiin kerätä työntekijöiden näkemyksiä kuntoutuksesta kuntouttavan työn kehittämiseksi.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimus tehtiin haastattelemalla Helsingin Diakonissalaitoksen Auroratalon naistyön tiimin viittä työntekijää. Aineisto kerättiin puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla yksilöhaastatteluina. Tulokset analysoitiin teemoitellen.</p> <p>Tulokset osoittivat, että yksikössä tehdään matalan kynnyksen kuntoutusta, jossa tavoitteena on asumisen onnistumisen tukeminen ja sitä kautta itsenäisempi asuminen. Sosiaalisia suhteita tuetaan yhteisöllisin keinoin. Sosiaalisen kuntoutuksen haasteeksi osoittautui väkivalta ja päihteiden käyttö sekä aika- ja resurssipula.</p> <p>Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kuntoutuksen tukeminen yksikössä on hyvällä pohjalla. Ohjaajilla oli paljon erilaisia kehittämisajatuksia. Asukkaan itsetunnon kohottaminen nousi tärkeäksi tämän asiakaskunnan kanssa. Konkreettisia keinoja tämän tukemiseksi ei keskustelun ja kuuntelun lisäksi löytynyt ja tätä puolta olisi hyvä kehittää. Asukkaan ja työntekijän välinen luottamus on merkityksellistä ja syntyy hitaasti ajan kanssa. Kaiken kaikkiaan kuntoutuminen voidaan todeta tapahtuvan pienin askelin ja kehitystyön vaativan pitkäjänteisyyttä.</p>	
Avainsanat	Asunto ensin, pitkäaikaisasunnottomuus, sosiaalinen kuntoutus, matalan kynnyksen kuntoutus

Authors Title Number of Pages Date	Katja Railo and Päivi Riipinen Housing First. Low Threshold Social Rehabilitation in Auroratalo's Women's Housing Work. 47 pages + 3 appendices Spring 2013
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Kirsi Lautala, Senior Lecturer Ulla Saukkonen, Senior Lecturer
<p>The purpose of this Bachelor's thesis was to investigate how rehabilitative social work was implemented with the Housing first- principle in a housing unit for long term homeless people. Services based on the Housing first- model have not existed in Finland for long and rehabilitation in these housing facilities has not been previously investigated. Rehabilitative social work is strongly correlated with the prevention of social exclusion and was therefore used as the theoretical framework for this study. As the Housing first -model does not follow the conventional rehabilitative principles, new guidelines and methods for social rehabilitation have to be created in these units. The aim of this thesis was to collect employers' views of rehabilitation to develop rehabilitative work.</p> <p>Qualitative study methods were used In this thesis. Five employees at the Auroratalo women's housing team, run by Helsinki Deaconess Institute, were interviewed. The interviews were semi-structured individual theme interviews. Thematization was used as an analysis method of the material.</p> <p>The results revealed that in this housing unit rehabilitative social work was implemented with the aim of supporting good housing and more independent household. Collective practices were used to support the formation and maintenance of social relations. The challenges of social rehabilitation proved to be violence, substance abuse and lack of time and resources.</p> <p>We draw a conclusion that rehabilitative social work performed in this housing unit has a good basis. Employees had several ideas to develop their work. Supporting residents' self-esteem is important in this client group. Concrete resources to support this except discussion and listening were not found, so this could be developed in the future. Confidence between a client and an employee is significant. The confidence increases slowly ant takes time. All in all rehabilitation proceeds step by step and developing work needs sustainability.</p>	
Keywords	Housing fist, long term homelessness, low threshold social rehabilitation,

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Pitkäaikaisasunnottomuus	2
2.1	Naiset asunnottomina	3
2.2	Päihteet, mielenterveys ja väkivallan uhka	4
3	Asunto ensin -periaate	5
4	Kuntoutus	8
4.1	Voimaantuminen	10
4.2	Sosiaalinen kuntoutus	11
5	Auroratalo	13
5.1	Ohjaajan työnkuva tuetussa asumisessa	14
5.2	Helsingin Diakonissalaitoksen kuntoutusnäköyksiä	15
6	Opinnäytetyön toteutus	17
6.1	Aineiston keruu	17
6.2	Aineiston analyysi	19
7	Ohjaajien haastattelujen tulokset	20
7.1	Arjen hallinnan tukeminen	21
7.1.1	Taloudenhoito	23
7.1.2	Kodinhoito	23
7.1.3	Ravitsemus	25
7.1.4	Terveydenhoito	25
7.2	Sosiaaliset suhteet	25
7.2.1	Yhteisöllisyys	27
7.2.2	Äitiys	28
7.2.3	Väkivalta	29
7.3	Päihteet ja päihteettömyyden tukeminen	30
7.4	Kuntoutus	32
8	Johtopäätökset	34
9	Pohdinta	38

Liitteet

Liite 1 Tiedote tutkimukseen osallistuville

Liite 2 Haastattelurunko

Liite 3 Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä haluttiin selvittää, miten Asunto ensin -periaatteella toimivassa asumisyksikössä toteutetaan matalan kynnyksen sosiaalista kuntoutusta. Helsinki oli mukana valtakunnallisessa pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmassa 2008–2011 (ARA 2010). Osana ohjelmaa syntyi Nimi ovesa -hanke (Nimi ovesa 2010), jonka myötä kehitettiin Asunto ensin -periaatteella toimivia asumisyksiköitä entisille pitkäaikaisasunnottomille. AE -periaatteen mukaisesti asukkaat ovat vuokrasuhteessa, eikä heiltä vaadita elämäntavan muutosta. Asumisyksiköissä on sallittua päihteiden käyttö. Asumisyksiköissä tehdään asumissosiaalista työtä ja matalan kynnyksen kuntoutusta. Asunto ensin -periaatteen mukaan asunto on ensimmäinen lähtökohta ja perusedellytys sosiaalisen kuntoutumisen prosessin käynnistämiseksi ja onnistumiselle. (Asunto ensin n.d.) Perinteisistä kuntouttavista toimista on kokemusta ja tietoa, mutta Asunto ensin -periaate on uusi, jolloin yksiköt joutuvat kehittämään uudet kuntoutukseen liittyvät toimintatavat ja -periaatteet.

Asumisyksiköiden kuntoutusta ei ole tutkittu. Lokakuussa 2012 paljon asunnottomuutta tutkinut Riitta Granfelt (2012) julkaisi kahdeksansivuisen artikkelin, joka käsittelee asumissosiaalista työtä. Artikkelia varten Granfelt haastatteli Asunto ensin -periaatteella toimivan Auroratalon naistyön työntekijöitä. Suomen Akatemian Asumisen tulevaisuus -ohjelmassa on meneillään tutkimushanke (2011–2015) ”Pitkäaikaisasunnottomuus ja asunto ensin periaatteen soveltaminen Suomessa” (Juhila –Granfelt – Haahtela – Kettunen – Nousiainen – Raitakari 2011). Tutkimushankkeessa on yhtenä osa-alueena pyrkimys ymmärtää ja käsitteellistää ennalta ehkäisevää ja kuntouttavaa asumissosiaalista työtä, jota pyritään toteuttamaan Asunto ensin -periaatteella. Asunto ensin -periaatteella toimivasta asumisyksiköstä työntekijän näkökulmasta on tehty opinnäytetyö ryhmätoiminnasta sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyksellä (Pekonen – Pietilä 2012). Näin ollen kaikki tieto aiheesta on tarpeen tulevia tutkimuksia varten. Tuloksista on poimittavissa asioita, joita voidaan pohtia myös yleisesti työskennellessä entisten tai nykyisten pitkäaikaisasunnottomien parissa.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen. Opinnäytetyön tekijät olivat syksyllä 2012 neljän kuukauden sosionomi-harjoittelussa Helsingin Diakonissalaitoksen Auroratalon asumisyksikön naistyössä. Opinnäytetyön aihe lähti työelämätahton toiveesta ja tekijöiden omasta kiinnostuksesta. Aineiston keruuta varten haastateltiin Auroratalon naistyön viittä

työntekijää. Opinnäytetyön teoreettisena viitekehystenä on sosiaalinen kuntoutus. Opinnäytetyön raportti etenee työn keskeisten käsitteiden ja taustateorian avaamisesta aineiston keruun ja analysoinnin kuvaukseen. Tämän jälkeen esitellään tulokset ja niistä tehdyt johtopäätökset.

Opinnäytetyön tutkimuskysymys on: Miten matalan kynnyksen sosiaalista kuntoutusta toteutetaan Asunto ensin -periaatteella toimivassa naistyössä.

2 Pitkäaikaisasunnottomuus

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen määritelmän mukaan (ARA 2012) "pitkäaikaisasunnoton on henkilö, jonka asunnottomuus on pitkittynyt tai uhkaa pitkittyä sosiaalisten tai terveydellisten syiden vuoksi yli vuoden mittaiseksi tai asunnottomuutta on esiintynyt toistuvasti viimeisen kolmen vuoden aikana". Pitkäaikaisasunnottomia oli Helsingissä vuoden 2011 lopulla 2 835 henkilöä. Kolmasosa heistä oli naisia (Kostiainen – Laakso 2012: 28.)

Syyt asunnottomuuteen vaihtelevat, mutta asumiseen liittyvä häiritsevä elämä ja maksamattomat vuokrat ovat suurimpia yksittäisiä syitä asunnon menettämisen takana. Monesti taustalla on kuitenkin moniongelmaisuutta ja useampia tekijöitä: päihde- ja mielenterveysongelmat, arjen hallinnan ongelmat, ihmissuhdeongelmat, sosiaalisen verkoston ja tuen puuttuminen sekä köyhyys. Etenkin naisilla esiintyy psykoosisairauksia, joiden lisäksi muistiongelmat sekä mieliala- ja ahdistuneisuushäiriöt ovat yleisiä. (Erkkilä - Stenius-Ayoade 2009: 27–36, 97–105.) Päihteet ovat yksi keino selvitä vaikeassa ympäristössä ja elämäntilanteessa päivästä toiseen. Alkoholin käyttö voi myös tukea sosiaalisuutta asunnottomien kesken. (Granfelt 1998: 71–72.) Suurin osa asunnottomista on eläkkeellä tai saa toimeentulotukea tai työttömyyskorvausta. Monella on taustalla sakko- ja vankeusrangaistuksen suorittamisia ja luottohäiriömerkinnät ovat yleisiä. Asunnottomat käyttävät huomattavasti muuta väestöä enemmän terveydenhoitopalveluja. Tämä selittyy elämäntilanteen lisäksi muun muassa toimivan avohoitosuhteen puuttumisella. (Erkkilä - Stenius-Ayoade 2009: 40–51, 67–71.)

2.1 Naiset asunnottomina

Naisten asunnottomuus on miesten asunnottomuutta monimuotoisempaa; lyhyen ajan sisällä nainen voi olla eri tavoin asunnoton. Naiset asuvat paljon sukulaisten, tuttavien ja tilapäisten miesystävien luona. Tämä pitää naisten asunnottomuutta osittain näkymättömänä. (Granfelt 1998: 74.)

Asunnon menetys on myös kodin särkymistä ja asunnottomuus kodittomuuden kokemusta. Asunnottomuuteen liittyy usein juurettomuutta ja irrallisuutta. Naiset voidaan nähdä asunnottomina elävän miesten maailmassa, miesten tilassa ja herkästi miesten ehdoilla. Granfeltin mukaan naisen kadulla asuminen on suurempi loukkaus normaaliutta kohtaan kuin miehen kohdalla. Nainen myös liitetään vahvasti perheeseen, jota kadulla asuminen rikkoo. Kadulla eläminen muokkaa ihmistä ja kaduilla on omat sääntönsä. Pärjätäkseen tässä maailmassa ihmisen on ikään kuin koveutettava itsensä. Tämä suojaa niin sisäisiltä kuin ulkoisilta uhkilta ja tukee päivittäistä selviytymistä. Toisaalta kovuus voi tehdä kyvyttömäksi vastaanottaa huolenpitoa (Granfelt 1998: 56–68, 64–68, 74–76, 139.)

Granfelt käyttää termiä sisäinen kodittomuus kuvaamaan sisäisen autonomian, lämmön ja turvallisuuden katoamista. Tähän liittyy tyhjyyden ja tarkoituksettomuuden tunnetta ja elämän merkityksen katoamista. Vaikka se on yksi vaihe traumaattisessa menetyksissä, se voi kroonistua pysyväksi olotilaksi tai selviytymisstrategiaksi sietämättömäksi koetussa olotilassa. Sisäiseen kodittomuuteen liittyy itsesuojeluvaiston puuttuminen, jolloin kyky puolustaa minuuden rajoja on kadoksissa. (Granfelt 1998: 106, 143.)

Useimmilla asunnottomista naisista on lapsia. Lapset ovat useimmiten huostaan otettuina tai lähiomaisen luona. Yhteydenpito lapsiin voi vaihdella viikoittaisesta yhteydenpidosta katkenneisiin kontakteihin. Naisille koettu epäonnistuminen äitiydessä on herkästi traumaattista ja itsearvostusta särkevää. Granfelt käyttää ilmaisua ”särkynyt äitiys”. Lapsesta luopuminen on tragedia joka liittyy muihin menetyksiin, eikä ole näin ymmärrettynä vapaaehtoinen valinta. Lapsesta luopumisen taustalla voi myös olla halu tarjota lapselle parempi elämä, kuin minkä itse kokee voivansa tarjota. Syynä voi myös olla jaksamattomuus ja haluttomuus ryhtyä äidiksi. Lapsesta luopuminen voi olla äidille ylivoimainen kokemus, jolloin hän ei surun ja pettymyksen vuoksi voi olla yhteydessä lapseensa ja hylkää tämän. Äitiys jää kuitenkin jollakin tavoin osaksi naisten identiteet-

tiä. Lapsi voidaan kokea myös ainoana onnistumisena. (Granfelt 1998: 10–11, 117–127.)

2.2 Päihteet, mielenterveys ja väkivallan uhka

Pitkäaikaisasunnottomuuteen liittyy usein päihde- ja mielenterveysongelmia. Mielenterveys- ja päihdeongelmien yhteisesiintyvyyttä selittävät perimä, psykososiaaliset häiriöt, kulttuuriset tekijät sekä ympäristö. Varhaisen päihteiden käytön aloitustiän ja jatkuvan, pitkäaikaisen käytön on havaittu lisäävän psykiatrisia ongelmia. (Holmberg 2010: 65.) Esimerkiksi noin puolella skitsofreniassa tai kaksisuuntaisessa mielialahäiriössä on myös päihdeongelma (Aalto 2009). Mielenterveysongelmainen pyrkii usein helpottamaan oloaan päihteillä ja pitkään jatkunut päihteiden käyttö tuo mukanaan myös mielenterveysongelmia. Yhä useamman kohdalla voidaan puhua kaksoisdiagnoosista. Kuntoutuksessa tulisikin samanaikaisesti huomioida sekä päihdeongelma että psykiatrisen ongelma. (Bäckmand – Lönnqvist 2009: 7.)

Yleinen suhtautuminen päihdeongelmaisiin naisiin on vielä varsin kielteistä ja negatiivisesti latautunutta (Boelius 2008: 69.) Naisten päihteiden käytön erityispiirteitä ovat miehistä eroavan fysiologian, elämänkaaren ja sosiaalisten roolien lisäksi häpeä, syyllisyys ja salaaminen (Hiltunen – Kujala – Mattila 2005: 9). Itsensä hyväksymisen mallin puuttuminen, riittämättömyden tunne, vähättely ja kaltoin kohtelu lisää riskiä riippuvuuden lisääntymiseen. Omaan kehonkuvaan ja seksuaalisuuteen liittyvät asiat kosketavat naisten itsetuntoa ja lisäävät paineita päihteiden käyttöön. Lisäksi stressin toistuva hoito päihteillä lisää riskiä riippuvuuskäyttäytymiseen. Usein päihderiippuvuuskierte kehittyy monien vuosien aikana, toisilla lapsuudesta lähtien. (Palojärvi 2009.)

Väkivalta liittyy sekä asunnottomuuteen että päihde- ja mielenterveysongelmiin.

Naiset kokevat parisuhteessa useammin väkivaltaa kuin miehet. Väkivalta voi olla hyvin monimuotoista, yleensä kuitenkin jaoteltuna fyysiseen, henkiseen ja seksuaaliseen väkivaltaan. Fyysinen väkivalta jättää aina jälkiä, jonka vuoksi se on helpommin havaittavissa. Fyysiseen väkivaltaan liittyy myös aina henkinen väkivalta; jo uhkaaminen väkivallalla on henkisen väkivallan käyttöä. Seksuaalisessa väkivallassa on aina kyse myös henkisestä ja fyysisestä väkivallasta. (Ojuri 2006: 16–17.)

Alkoholin ja väkivallan yhteys on monimutkainen. Runsas juominen liittyy usein muihin huono-osaisuuden piirteisiin, kuten työttömyyteen, vähäisiin tuloihin ja naisen vähiin

vaihtoehtoihin irrottautua väkivaltaisesta miehestä. Runsaaseen alkoholin käyttöön voi liittyä pitkään jatkunutta parisuhdeväkivaltaa. Väkipalva parisuhteessa on asia, joka osaltaan ajaa naisia runsaaseen juomiseen. Runsaan juomisen mukanaan tuoma leimautuminen, häpeä ja syyllisyys omalta osaltaan taas vaikeuttaa näitä naisia hakemasta apua väkivaltaongelmaan ja pitää heidät kodittomuuden pelossa. (Piispa 2005: 74–75.)

Sen lisäksi, että väkivaltaisesta kumppanista täytyisi kyetä irrottautumaan, suhteen päättäminen merkitsee usein myös kodista luopumista ja täysin uuteen elämäntilanteeseen siirtymistä. (Tervonen 2004: 18.) Naisiin kohdistuvan väkivallan tutkimuksen mukaan väkivaltaa kokeneet naiset olivat kaikkein alistetuimmassa asemassa. Heillä oli vain vähän koulutusta, taloudellinen asema oli heikko ja heillä oli myös vähiten vaihtoehtoja oman elämänsä hallintaan. (Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma 2010: 22.)

Väkipalva, muodosta riippumatta, aiheuttaa uhrille aina henkisiä vammoja. Se vaikuttaa väkivaltaa kokeneen persoonallisuuteen ja kokemukseen omasta olemassaolostaan. Väkipalva on uhka yksilön turvallisuudelle ja riippumattomuuden tunteelle. Se murentaa itsetuntoa ja aiheuttaa uhrissa arvottomuuden tunnetta, syyllisyyttä ja häpeää. Toisaalta väkivaltainen kohtelu voidaan kokea myös ansaittuna: koska olen tällainen, ansaitseen tämän kohtelun. Tämän seurauksena väkivallan kohteeksi joutuneen minäkuva muuttuu ja itsetunto katoaa. (Lehtonen – Perttu 1999: 51–52.)

Myös naiset lyövät. Lähisuhteissa tapahtuneista törkeistä pahoinpitelyistä vajaa puolet on naisten tekemiä. Näiden naisten elämänhallinta on usein hyvin puutteellista. Väkipalva, itsetuho ja päihteiden käyttö kietoutuvat toisiinsa. Naisten väkivaltaisuus on myös monisuuntaista; se ilmenee suhteessa aivan lähimpiin, mutta myös suhteessa lähisukulaisiin, viranomaisiin ja naiseen itseensä. (Törrönen 2009.)

3 Asunto ensin -periaate

Helsinki oli mukana valtakunnallisessa pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmassa 2008–2011, jonka tavoitteena oli muun muassa puolittaa pitkäaikaisasunnottomuus (ARA 2010). Yhtenä ratkaisuna vähentää pitkäaikaisasunnottomuutta käynnistyi Nimi ovesa -hanke (Nimi ovesa n.d.). Hankkeen osana perustettiin Asunto ensin -

periaatteella toimivia palveluja, joiden tarkoitus on sekä vähentää asunnottomuutta, että ennaltaehkäistä sitä. Hankkeen myötä vakiintui myös käsite asumissosiaalinen työ. (Asunto ensin n.d.) Pysyvien asumisratkaisujen avulla pyritään pääsemään eroon tilapäisestä, asunnottomuuskulttuuria ylläpitävästä asuntolatyypistä asumisesta.

Tämä myös vähentää pitkäaikaisasunnottomien eriarvoisuutta suhteessa muuhun väestöön. Tuetun asumisen yksiköissä on mahdollista kohdentaa ja räätälöidä intensiivisempää tukea sitä tarvitseville, ja samalla hyödyntää joustavasti tukihenkilöstöä muuttuvissa tarpeissa. (Kaakinen 2012: 24–25.)

Perinteisessä pitkäaikaisasunnottomien parissa sovelletussa portaittaisessa asumisessa asiakas siirtyy eri vaiheiden kautta aina seuraavalle portaalle kohti itsenäistä asumista. Asunnon saannin edellytyksenä on päihteidenkäytön lopettaminen tai hallittu käyttö ja paikasta riippuen elämännhallinnalliset taidot. (Asunto ensin n.d.) Portaikkomallin haasteena on useiden tutkimusten mukaan kuntoutujan vaikeus edetä portaikossa ylöspäin. Kuntoutumisodotukset saattavat olla liian vaativia, kuten edellä mainittu päihteettömyyden tai yhteisöllisyyden vaatimus. Tämän seurauksena ihminen on voinut jäädä pysyvästi alimmille asumistasoille ilman pitkäkestoisia ratkaisuja ja edistymistä kuntoutumisessa. (Juhila – Raitakari 2012: 20.) Asunto ensin -periaatteilla toimivissa asumisyksiköissä päihteiden käyttö on sallittua. Tämä palvelee erityisesti ihmisiä joiden asuminen muualla ei ole onnistunut. (Asunto ensin n.d.) Asumisen järjestämiseen ei myöskään liity esimerkiksi päihteidenkäytöstä luopumiseen liittyviä ennakkoehtoja (Kaakinen 2012: 24–25).

Suomen Asunto ensin -periaatteen taustalla on yhdysvaltalaisen psykologi Sam Themberiksen johdolla 1992 kehitelty Housing First -malli (Pathways to Housing 2009). Lähtökohtana on asunnon järjestäminen ehdoitta; asunto nähdään perusoikeutena jota ei tarvitse ansaita. Asunnon nähdään myös luovan perusta psykososiaaliselle toipumisprosessille. Periaatteen mukaan asunto on lähtökohta ja perusedellytys sosiaalisen kuntoutumisen prosessin käynnistämiseksi ja onnistumiselle. AE -mallissa yksilön asuminen turvataan tarvittaessa tukipalveluin ja tarvittavat sosiaalisen kuntoutumisen prosessit käynnistetään asumisen vakiinnuttua. Asukkaita tuetaan käyttämään julkisia sosiaali- ja terveyspalveluja, ja tavoitteena on asiakkaan mahdollisimman itsenäinen asuminen. (Asunto ensin n.d.)

Asunto ensin -periaatteisiin kuuluu muun muassa valinnan vapauden filosofia, asumisen ja palvelujen eriyttäminen, kuntoutuminen ja voimaantuminen, sekä yhteiskuntaan

integroituminen. Valinnan vapaudella on keskeinen rooli. Se pitää sisällään muun muassa asukkaan oikeuden valita käyttääkö hän tarjottuja palveluja vai ei. Vaikka palvelu nähtäisiin asiakkaalle tarpeelliseksi, tästä kieltäytyminen ei vaikuta asunnon saamiseen tai asumisen jatkumiseen. (Asunto ensin n.d.)

Juhila ja Raitakari (2012: 21) pohtivat Asunto ensin -mallin ja portaikkomallin eroavaisuuksia kuntoutuksen näkökulmasta. He näkevät, että usein kuntoutustyön pohjalla on asiakkaan valinnanvapauden ja vastuun lisääminen, sekä luottamus asiakkaan omaan haluun ja päätöksentekokykyyn. Tällä tavoitellaan asiakkaan autonomian vahvistumista. Jos asukas ei halua ottaa vastaanottua tarjottua apua, Juhilan ja Raitakarin mukaan tässä on riski asiakkaan heitteillejättöön ja muiden osapuolten vastuunpakoiluun. Kuntoutustyössä onkin hyvä olla rinnalla autonomian tukemisessa huolenpito, turvallisuus ja esimerkiksi asumisyhteisöjen säännöt ja vuorovaikutussuhteet. Kaakisen (2012: 24–25). mukaan Suomalaisen Asunto ensin -mallin lähtökohtana on ollut, että ei ole olemassa yhtä ainoata oikeata Asunto ensin -konseptia, vaan mallin periaatteita voidaan soveltaa paikallisten tarpeiden ja olosuhteiden mukaan.

Asunto ensin -periaatteella toimivissa yksiköissä tehdään asumissosiaalista työtä.

Asumissosiaalityön keskeisiä käsitteitä ovat asumisohjaus, haja-asuttaminen, kuntoutus, luottamus, maksusuunnitelma, palvelusuunnitelma, rangaistusajan suunnitelma ja vertaistuki.

Asumisohjaus on muun muassa asumaan oppimisen tukemista. Monella pitkäaikaisasunnottomalla on taustalla moniongelmaisuuksia. Kun paljon moniongelmaisissa asuunolosuhteissa yhteisössä konfliktiriskit kasvavat. Haja-asuttamisella pyritään itsenäisen asumisen tukemisen lisäksi minimoimaan konflikteja ympäristön kanssa. Erillään sijaitseviin pienasuntoihin viedään moniammatillista tukea. Tuen vieminen edellyttää palvelujärjestelmältä verkostoitumista, tarkkaa koordinaatiota ja aikaisempien työtapojen uudelleen miettimistä. (Asunto ensin n.d.) Tärkeää on varmistaa, miten hajasijoitettuihin tukiasuntoihin turvataan riittävä ja oikea-aikainen tuki, miten varmistetaan palvelujen saatavuus tarvittaessa ja miten tuetaan yhteisöön kiinnittymisessä. Hajasijoittaminen ei kuitenkaan sovellu kaikille; jotkut entiset pitkäaikaisasunnottomat voivat kokea yksinäisyyttä ja riskinä voi olla eristäytyminen. (Kaakinen 2012: 24–25.) Vertaistukea tuetaan yhteisöllisellä asumisella. (Asunto ensin n.d.)

Asiakkaan kanssa tehdään palvelusuunnitelma tuen tarpeen ja asumisen tavoitteiden kartoittamiseksi. Asukasta tuetaan talouden hoidossa muun muassa maksusuunnitelmissa, jos esimerkiksi vuokria on jäänyt rästiin. Luottamuksen saavuttaminen on erityisen oleellista tämän asiakaskunnan kanssa. Monilla pitkäaikaisasunnottomilla on rikostaustaa. Rikollinen elämäntapa voi jatkua myös asunnon saannin jälkeen. Asukas ei menetä asuntoa mahdollisen vankilatuomion suorittamisen aikana. Jos vankilatuomio on pitkä, asuntoa voi joutua vaihtamaan, mutta asuminen varmistetaan. (Asunto ensin n.d.)

Matalan kynnyksen kuntoutus on yksi asumissosiaalisen työn menetelmä. Kuntoutusmallin lähtökohtana on ihmisarvoisen elämän edistäminen ja ihmisarvon puolustaminen. Tähän kuuluu myös itseä tai toista tuhoavaan käyttäytymiseen puuttuminen. Pyrkimys on auttaa ihmisiä kokemaan itsensä arvokkaiksi sekä löytämään ja ottamaan omat voimavaransa käyttöön. Asumissosiaalisessa työssä kuntoutus voidaan nähdä asumisen varmistamisena ja tavoitteeksi voi riittää, että asuminen ei vaarannu esimerkiksi psykososiaalisten ongelmien vuoksi. Yksi tavoite on haittojen vähentämiseen tähtäävä kuntoutus. Kuntouttava työote muotoutuukin kohderyhmän ja asukkaan yksilöllisistä tavoitteista käsin. (Asunto ensin n.d.)

4 Kuntoutus

Kuntoutus on ajan mittaan kehittynyt pienten erityisryhmien palvelusta monipuoliseksi ja laajaksi toimintakokonaisuudeksi. Kuntoutuksen toteuttaminen on kuitenkin hajautettu useiden eri hallinnonalojen alaisuuteen, kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon, vammaispalvelujen, Kansaneläkelaitoksen ja työeläkejärjestelmän vastuulle. Samanaikaisesti kuntoutuksen palvelujärjestelmästä on tullut monimutkainen. Kuntoutuksesta ei näin ole olemassa yhtä kaikkien hyväksymää määritelmää, vaan se vaihtelee ajassa ja sen mukaan kenen näkökulmasta ja minkä tieteiden pohjalta määrittely on tehty. (Mattila-Aalto 2009: 11, 27.)

Aiemmin kuntoutus on pitänyt sisällään vain fyysisiä toimenpiteitä. Käsite on myöhemmin laajentunut koskemaan ihmisen kokonaisvaltaista kuntoutusta, jolla tarkoitetaan ihmisen fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia voimavaroja. Avainkäsitteinä ovat toimintakyvyn edistäminen sekä elämänhallintaan suuntaava tavoitteellinen toiminta. Kuntoutumisprosessissa on tavoitteena laaja-alainen sekä kuntoutujalähtöinen kuntoutus. Se

pitää sisällään myös arjessa selviytymistä ja osallistumisen mahdollisuuksia sekä vuorovaikutuksellista toimintaa. Onnistuneen kuntoutumisen lähtökohtana korostetaan mahdollisuutta vaikuttaa omaan kuntoutukseensa. (Koukkari 2010: 18–42.)

Kuntoutusselonteko (2002) määrittelee kuntoutuksen yhtenä keinona lisätä ihmisten toimintakykyä antamalla heille voimavaroja oman elämän hallintaan. Kuntoutuksessa lähdetään kuntoutujan oman elämän olosuhteista ja tarpeista ja hänelle mielekkäistä toimintatavoista. Oikein kohdennettuna ja tuloksellisilla menetelmillä toteutettuna kuntoutus lisää ihmisen elämänlaatua sekä säästää muiden palvelujen ja sosiaaliturvan kustannuksia.

Kuntoutuksessa on viime aikoina ryhdytty kiinnittämään erityistä huomiota vertaistuen merkitykseen kuntoutumisprosessin aikana. Vertaistuen on koettu olevan yksi tärkeimmistä hyvinvointia edistävästä tekijöistä. (Järvikoski – Härkäpää 2011: 152.) Elämänhallinnan kannalta tärkeä vertaistuki mahdollistuu ryhmään kuulumisen kautta. Vertaistuen voidaan ajatella olevan omaehtoista ja yhteisöllistä tukea samaa kokeneiden ihmisten kesken. (Metteri–Haukka-Wacklin 2004: 60.) Myönteiset kokemukset ryhmässä ja vuorovaikutuksessa olosta lisäävät luottamusta toisiin ihmisiin ja sitä kautta vahvistavat sosiaalista toimintakykyä. Ryhmään kuulumisen tunne, hyväksynnän saaminen, samankaltaisuuden kokeminen, toisen auttamisen kokemus ja sosiaalinen tuki voivat olla hoitavia ja kuntouttavia tekijöitä. (Savukoski – Kauramäki 2004: 128.)

Ihminen tarvitsee kuntoutuakseen sosiaalista tukea. Vertaisryhmät voivat toimia osana kuntoutusta ja hoitoa. Vertaistuessa on kyse toisen tilanteen empaattisesta ymmärtämisestä yhteisen kokemuksen kautta. Se mahdollistaa sosiaalisen tuen lisäksi yhteenkuuluvaisuuden tunteen, uusien selviytymistaitojen oppimisen ja voimaantumisen. Ihmisen ei siis kuntoudu tyhjiössä, vaan hahmottaa omia toimintamahdollisuuksiaan omassa elinympäristössään ja vuorovaikutussuhteissaan. Lähiverkoston merkitys onkin tärkeä kuntoutumisen kannalta. (Romakkaniemi – Väyrynen 2011: 136–137,144.)

Sosiaalisella tuella ja sen saamisella on suuri merkitys kuntoutumisen kannalta. Mahdollisuus sosiaaliseen tukeen ja varmuus siitä, että apua on saatavilla silloin, kun sitä tarvitaan, on merkityksellistä. Sosiaalinen tuki voi olla henkistä, kuten arvostamista, välittämistä ja kuuntelemista. Se voi olla myös tietotukea, kuten neuvoja, ehdotuksia ja tiedon antamista. Lisäksi sosiaalinen tuki voi olla konkreettisissa asioissa auttamista. (Metteri – Haukka-Wacklin 2004: 55–56.)

4.1 Voimaantuminen

Voimaantumisen kokemus on tärkeää kuntoutumisen kannalta. Voimaantumisen myötä ihmisen hyvinvointi lisääntyy ja hänen elämänlaatunsa ja minäkuvansa paranee. Sosiaalisella vuorovaikutuksella ja tuella on tärkeä osuus voimaantumisessa: ihminen on aina vuorovaikutuksessa sosiaalisen ympäristönsä kanssa. Voimaantumista tukee ympäristö, jossa korostuvat osallisuuden, arvostuksen ja hyväksynnän kokemukset. (Mahlakaarto 2010: 27–30.)

Itsearvostus, itseluottamus, minäkuva ja identiteetti muodostavat voimaantumisen perustan (Siitonen 2012). Vaikka voimaantuminen on henkilökohtainen ja ihmisestä itsestään lähtevä prosessi, sosiaalinen vuorovaikutus on vahvasti läsnä. Voimaantumisen kokemus syntyy hyvässä vuorovaikutusilmapiirissä. Tällöin kuntoutuja saa kokemuksen omasta arvostaan, sekä löytää yhteyden voimavaroihinsa. Hän myös rohkaistuu tekemään itseään koskevia päätöksiä ja alkaa aktiivisesti vaikuttaa omaan elämäänsä. (Kettunen ym. 2009: 23.)

Arvostuksen, kunnioituksen ja luottamuksen kokeminen on merkityksellistä voimaantumisessa. Oleellista on, millaista toimintaympäristöä ihminen itse pitää oman kuntoutumisensa kannalta mahdollistavana. Ihmisen kokemat myönteiset elämykset ja hyväksytyksi tuleminen kokemus, sekä turvallisuuden tunne ovat tärkeitä. Voimaantumisen lähtökohtia ovat oman elämän elinolosuhteiden parantaminen, itsearvostuksen lisääntyminen ja syrjäytymisen ehkäisy. (Siitonen 1999: 143, 189.) Voimaantumisen orientaatio mahdollistaa ennakoivan tukemisen ja ongelmien ennaltaehkäisyn. Orientaatiota voidaan käyttää myös korjaavaan ja kuntouttavaan toimintaan asiakkaan itsetunnon ja elämänhallinnan tukemisessa. (Siitonen 2011)

Kokemuksella siitä, että omiin ongelmiin voi vaikuttaa ja saada ne hallintaan, nostaa itsetuntoa ja kokemusta sisäisestä vallasta. Voimavarojen löytymisen myötä minäkuva muuttuu positiivisemmaksi ja itseluottamus sekä itsetunto lisääntyvät. Lisääntyneen toimintakyvyn tunne edesauttaa voimaantumisen prosessia. (Palojärvi 2009: 31, 70.) Kuntoutumien voi käynnistyä hyvinkin pienistä arkisista asioista jotka antavat onnistumisen kokemuksia, ja sitä myötä tunteen omasta hallinnasta ja pystyvyydestä. (Romakkaniemi – Väyrynen 2011: 147).

Voimaantumisen ydintekijät ovat onnistuminen, toiminnallisuus, selkeys, yhdessä luominen ja tunneilmasto. Tärkeää on huomioida onnistumisen näkyväksi tekeminen konkreettisella tekemisellä. Onnistumisen kokemukset lisäävät varmuutta omasta pysyvyydestä, pätevyyydestä, kyvykkyydestä ja arvosta. Toiminnan tulisi olla selkeää ja tavoitteellista välitavoitteiden ja pienten askelten idealla. Voimaantumista tukee yhdessä luomisen ja ”tekemisen meiningin” kokemus. Tunne, että jokainen on tervetullut omana itsenään sekä kokemus tunneilmaston kannustavuudesta ja lämminhenkisyydestä on oleellista. (Siitonen 2012.)

4.2 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaali- ja terveysministeriön määritelmän mukaan sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan vaikeasti syrjäytyneiden henkilöiden paluuta yhteiskunnalliseen osallisuuteen vahvistamalla kuntoutettavan sosiaalista toimintakykyä ja sosiaalisen vuorovaikutuksen edellytyksiä (STM 2011). Vilkkumaan (2010) mukaan sosiaalinen kuntoutus on huonosti löytänyt paikkansa sekä kuntoutuksen käsite- että palvelujärjestelmässä. Tämän käsitteellisen epäselvyyden vuoksi sosiaalisen kuntoutuksen kehitys on ollut vähäistä. Suomalaisessa kuntoutuspolitiikassa on sosiaaliselle kuntoutukselle annettu yhdeksi tehtäväksi syrjäytymisen torjuminen. Tämä pitää sisällään muun muassa päihteiden- ja huumeiden käyttäjien sekä vankien palveluja. Kuntoutuksen piiriin on kuitenkin tullut uusia kohderyhmiä, ja monet näistä kaipaavat Vilkkumaan mukaan yhteisöllisempää otetta.

Myös Tuusan (2003: 32) mukaan sosiaalinen kuntoutus on mielletty syrjäytymistä ehkäiseväksi työksi ja kuntoutuksen perusteiksi on vähitellen otettu myös vakavan sosiaalisen syrjäytymisen uhka. Tämä on yleisesti hyväksytty kuntoutustarpeen ja kuntoutuspalvelujen perusteeksi. Kuntoutuskäsitteen laantumisen merkitsee myös kuntoutuspalvelujen laajentumista. Ongelmakeskeisyyden rinnalle on noussut voimavarakeskeisyys ja voimaantumisen tukeminen. Työskentely kohdistuu asiakkaan potentiaaliin mahdollisuuksiin. Kuntoutuksen tavoitteena on aina ihmisen tai ihmisryhmän elämäntilanteen muutos, parempi tulevaisuus. Palolan (2012: 31) mukaan kuntoutusjärjestelmät eivät kuitenkaan vielä ole riittävästi tavoittaneet sosiaalisen kuntoutuksen tarpeessa tai syrjäytymisvaarassa olevia asiakasryhmiä.

Kuntoutus on totuttu määrittelemään ja jaottelemaan lääkinnälliseen, ammatilliseen, kasvatukselliseen ja sosiaaliseen kuntoutukseen. Näistä sosiaalinen kuntoutus on ollut

vaikeimmin rajattavissa. Kuntoutuksen kokonaisuudessa sosiaalinen kuntoutus on aina määritelty väljästi; sosiaalinen kuntoutus on prosessi, jonka tavoitteena on sosiaalisen toimintakyvyn saavuttaminen. Tämä tarkoittaa kuntoutujan kykyä selviytyä erilaisista sosiaalisista tilanteista, toimia erilaisten yhteisöjen jäsenenä ja oikeutta saavuttaa paras mahdollinen osallistuminen yhteiskuntaan. (Tuusa 2003: 2–35; Kähäri – Wiik 2000.)

Sosiaalisen kuntoutuksen avulla tuetaan ihmisen kykyä selviytyä arkipäivän välttämättömistä toiminnoista ja elämänpiirin vuorovaikutussuhteissa. Tavoitteena on pitää yllä elämänhallinnan edellytyksiä ja antaa mahdollisuus omiin valintoihin ja päätöksentekoon. (Järvikoski – Härkäpää 2011:20–21.) Sosiaalinen kuntoutus voi pitää sisällään kaikenlaisia toimenpiteitä jotka pyrkivät tukemaan ihmisen opiskelua, asumista, työssä käymistä, liikkumista, sosiaalisia suhteita, vapaa-ajan toimintaa ja osallistumisen mahdollisuutta. Siihen kuuluu myös toimintakykyä ylläpitäviä yleisiä palveluja, esimerkiksi päihdehuollon palvelut. (Suvikas – Laurell – Nordman 2009: 61; Järvikoski - Härkäpää 2011:20–21.)

Sosiaalisessa kuntoutuksessa keskitytään kuntoutujan arkeen ja tuetaan mahdollisimman itsenäistä selviytymistä. Pelkkä arjen perusasioista selviytymien ei riitä, kuntoutumisen tukemiseksi tarvitaan myös psyykkisten ja sosiaalisten tarpeiden huomioimista ja psykososiaalista tukea. Tämä tarkoittaa kuuntelemista ja avointa dialogia. Kuntoutujaa tuetaan myös osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen. (Suvikas – Laurell – Nordman 2009: 63.)

Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteisiin kuuluu myös edistää kuntoutujan ja hänen elinympäristönsä välistä vuorovaikutusta. Sosiaaliseseen kuntoutukseen voidaan sisällyttää muun muassa asumispalveluja ja päihdehuollon kuntoutusta. (Kähäri – Wiik 2000.) Myös Karjalainen (2012: 20–24.) korostaa sosiaalisessa kuntoutuksessa yksilön ja ympäristön välistä suhdetta. Siinä tarkastellaan kuntoutujan selviytymistä haittaavia ja tukevia tekijöitä, eli lähdetään tukemaan hänen voimavarojaan sellaisissa tilanteissa, jotka heikentävät toimintakykyä. Kuntoutuksessa painottuu vahvasti sosiaalinen lähestymistapa ja kuntoutujan tilanteen ymmärtäminen hänen omassa elämäntilanteissaan. Olennaisia tärkeitä ovat sellaiset vuorovaikutuksen menetelmät, jotka dialogisuuden ja luottamuksen avulla avaavat mahdollisuuksia ottaa esille kuntoutujan elämäntilanteeseen liittyviä asioita. Tarkoituksena on saada avoin vuorovaikutussuhde työntekijän ja kuntoutujan välille, jolloin voidaan saada kuntoutujan kokemus- ja elä-

mismaailma asiantuntijatiedon rinnalle. Tärkeää on asiakassensitiivisyys, koska siinä kuntoutuja voi aidosti osallistua omaa elämäntapaansa koskeviin päätöksiin.

Tuottaakseen tuloksia kuntoutuksen on oltava tavoitteellista. Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on elämäntilanteen muutos ja parempi selviytyminen arkielämässä ja omassa toimintaympäristössä. Sosiaalisen kuntoutumisen kautta ihmisen omat voimavarat vahvistuvat. (Järvikoski – Härkäpää 2011: 33.) Tavoitteet on myös tärkeää määrittellä siten, että kuntoutuja voi sitoutua niihin. Hänen itsensä tärkeäksi kokemaa ja realistinen tavoite varmistaa parhaiten sen, että hän motivoituu ja sitoutuu kuntoutumiseensa. (Kettunen – Kähäri-Wiik – Vuori-Kemilä – Ihalainen 2009: 22.)

Tässä opinnäytetyössä sosiaalisen kuntoutuksen katsotaan käsittävän sosiaalisten suhteiden tukemisen, joka pitää sisällään yhteisöllisyyden ja vertaistuen tukemisen. Sosiaalinen kuntoutus käsittää myös arjen hallinnan ja itsenäisyyden tukemisen. Sosiaalinen kuntoutus pitää sisällään voimaantumisen orientaation, osallisuuden tukemisen sekä psykososiaalisen tuen.

5 Auroratalo

Opinnäytetyössä haluttiin selvittää miten matalan kynnyksen sosiaalista kuntoutusta toteutetaan Asunto ensin -periaatteella toimivassa asumisyksikössä. Auroratalo on Helsingin Diakonissalaitoksen ylläpitämä asumisyksikkö joka toimii Asunto ensin -periaatteella. Yksikkö aloitti toimintansa joulukuussa 2010. Asukkaat ohjautuvat yksikköön Helsingin sosiaaliviraston asumisen tuen kautta (Sosiaalivirasto n.d.) ja ovat vuokrasuhteessa Helsingin Diakonissalaitokseen. Auroratalossa on 125 asuntoa. Naistyön tiimiin kuuluu naistyön yksikkö, jossa asuu 28 naista. Yksikkö sijaitsee asumisyksikön D-talossa. Naistyön yksikön lisäksi tiimiin kuuluu Auroratalon puolella yksi tuetun asumisen ja yksi tehostetun tuetun asumisen kerros. Tuettun asumisen kerroksessa asuu 21 asukasta, joista naisia on 17 ja miehiä neljä. Tuettun tehostetun asumisen puolella on 16 asukasta. Alun perin naistyön yksikkö oli D-talon puoli, jossa asuu edelleenkin pelkästään naisia. (Laine 2013.)

Asumisyksikkö on remontoitu entisen hotellin tiloihin. Jokaisella asukkaalla on asunto-
na yksiö, jossa on pienoiskeittiö, wc ja suihku. Asunto on valmiiksi kalustettu. Vuodevaatteiden ja verhojen on oltava paloturvallisia, joten nekin tulevat talon puolesta.

Asukkaiden käytössä on kerroksen yhteistila joissa on tv ja keittiö. Lisäksi talossa on pyykitupa ja saunomismahdollisuus. (Palvelujen sisältö -esite n.d.)

Talossa on kolme asumistasoa: tuettu asuminen, tehostettu tuettu asumien ja palveluasuminen. Asumistaso valikoituu palvelutarpeen mukaan. Tuen tarpeen muuttuessa asukas voi muuttaa paremmin tuen tarvetta vastaavaan asumistasoon. Naistyön asukkaat ovat tuetun tai tehostetun tuetun asumisen piirissä. Tuetussa asumisessa naisasukkaiden lisäksi on muutama miesasukas. Vastaavasti enemmistö tehostetun tuetun asumisen asukkaista on miehiä. (Laine 2013.) Tuetussa asumisessa tavoitteena on, että asukkaat huolehtivat itsestään ja arjestaan mahdollisimman itsenäisesti. Asukkaat saavat tarvittaessa ja halutessaan tukea ja ohjausta elämäntilanteen hallinnassa. Tehostetussa tuetussa asumisessa asukkaiden toimintakyky on alentunut sen verran, että he tarvitsevat enemmän tukea. Palveluasumisessa asukkaiden toimintakyky on huomattavasti alentunut ja he tarvitsevat ympärivuorokautista hoivaa ja huolenpitoa. (Palvelujen sisältö -esite n.d.)

5.1 Ohjaajan työnkuva tuetussa asumisessa

Naistyön yksikön tiimiin kuuluu tiimivastaava, sosionomi ja lähihoitajia. Korttelisairaanhoitaja käy yksikössä tarvittaessa. Henkilökuntaa on paikalla ympärivuorokautisesti. (Laine 2013.) Yhteistyötä tehdään alueen ympäristötyöntekijän kanssa. Ympäristötyön tavoitteena on lisätä alueen viihtyisyyttä ja turvallisuutta sekä lisätä asukkaiden osallisuutta asuinympäristössään. Ympäristötyöntekijä on aktiivisessa vuorovaikutuksessa lähiympäristön kanssa. (Auroratalo n.d.) Tuetun asumisen palveluihin kuuluu palveluohjaus ja tuki asioiden hoitamisessa. Asumisensa onnistumiseksi asukas voi tarvita yksilöllistä tukea ja ohjausta arjen asioiden sekä terveys- ja toimeentuloasioiden hoidossa. Ohjausta saa tarvittaessa siivous- ja hygienia-asioissa. Tukea saa myös lääkeshoidon toteutuksessa. (Palvelujen sisältö -esite n.d.) Asukasta ohjataan käyttämään julkisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Asukkaan toiveesta ohjaajat myös saattavat asukkaita palvelujen piiriin. (Laine 2013.) Väkivallan uhka on osa työn arkea. Työntekijät joutuvat puuttumaan asukkaiden keskinäisiin välienselvittelyihin ja heidän vieraidensa välisiin riitoihin ja väkivaltaan. (Granfelt 2012: 2.) Yksikössä on kameravalvonta, joka ei ulotu asuntoihin eikä yhteistiloihin. Asukkaiden ja työntekijöiden turvallisuuden lisäämiseksi käytävillä ja asunnoissa on hälytyspainikkeet, jonka lisäksi työntekijöillä on henkilökohtaiset hälytyspainikkeet. Työnkuvaan kuuluu yhteisöllisyyden tukeminen. Tähän pyritään muun muassa asukaskokouksilla. (Laine 2013.)

5.2 Helsingin Diakonissalaitoksen kuntoutusnäkömisiä

Asunto ensin -periaatteen mukaisesti asunto nähdään edellytyksenä psykososiaaliselle kuntoutumiselle ja asunto on perusoikeus, jota ei tarvitse ansaita. Näin ollen elämänmuutosta ei edellytetä, eikä asumista ehdollisteta. Diakonissalaitoksen asumispalvelupäällikkö Tähtisen mukaan kuntoutuksen perustana on asukkaan ihmisarvon kunnioittaminen. Kuntoutus on matalan kynnyksen kuntoutusta, jossa jokainen on yhtä arvokas. Lähestymistapa on asukaslähtöinen ja toiminta perustuu täydelliseen vapaaehtoisuuteen ja asukkaiden voimavaroihin. Tähtisen mukaan yhteisö on tärkeässä asemassa eli asukkaan ongelmat kohdataan yhteisössä ja ratkaisuja etsitään yhdessä. Samalla kuitenkin tarjotaan yksilöllinen tuki ja palvelutarpeen arviointi. Oleellista on asukkaan tarpeiden kartoitus, tunnistaminen ja jatkuva arviointi. Asukkaalle tehdään lakisääteinen kuntoutussuunnitelma. (Tähtinen 2012.) Pitkäaikaisella matalan kynnyksen asumisella pyritään tukemaan asukasta omien voimavarojensa löytämiseen ja kuntoutumiseen. (Aktiiviseen asumiseen n.d.)

Auroratalon yksikönjohtaja Heli Alkilan mukaan (2012) Helsingin Diakonissalaitoksen Asunto ensin - asumisen malli on yhteisöasumisen malli. Siinä korostetaan aktiivista kansalaisuutta, asukkaiden näkemistä yksilöinä ja heidän mukana olemistaan päätöksenteossa. Tärkeää on yksilöllinen ja yhteisöllinen tuki. Diakonissalaitoksen mallin mukaan minimi tuki on otettava vastaan, ”aluksi ehkä vain yksi asia kerrallaan”. Lähtökohtana ovat asukkaan itse asettamat tavoitteet ja eteneminen tapahtuu hänen ehdoiltaan. Yhteisöasumismallin vaarana on kuitenkin laitostumisen mahdollisuus, ellei siitä pureta turhia rakenteita.

Kuntoutuminen nähdään prosessina. Kuntoutuminen on arjen taitojen opettelua, jolla luodaan pohja muulle elämänhallinnalle. Tavoitteena on muun muassa hallitsemattoman käyttäytymisen vähentyminen ja muuttuminen hallitummaksi. Tärkeää on vuorovaikutus ja luottamuksen rakentaminen. Rinnalla kulkeminen, kannustus ja motivointi ovat tärkeitä. (Tähtinen 2012.)

Diakonissalaitos tarjoaa koulutuksellista kuntoutusta, valmentavaa koulutusta, työkuntoutusta ja kuntouttavaa työtoimintaa. Ympäristötyön tavoitteena on lisätä asukkaiden ja lähiympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta ja mahdollistaa asukkaiden osallisuutta asuinympäristössään. Yhteisötoimintaa toteutetaan Tähtisen mukaan muun muassa asukaskokouksissa, yhteisövalmennuksessa ja toiminnallisissa projekteissa. Vapaaeh-

toistoiminnan alla pyritään tarjoamaan vertaistukea, asukkaan voimavaraistumista tukevia toimintoja, vapaaehtoisapua ja kokemusasiantuntijuutta. (Tähtinen 2012.)

Henkilöstön yhteisövalmennuksen tavoitteina on yhteisöllisen ammatillisuuden vahvistuminen, työn kehittäminen, muutostyö palvelunkäyttäjien kanssa, osallisuus, vastuunotto, vaikutusmahdollisuudet ja omien voimavarojen käyttöönotto. Asukkaiden yhteisövalmennuksen tavoitteet ovat osallisuus, vastuunotto, vaikutusmahdollisuudet ja voimaantuminen. (Tähtinen 2012). Aktiiviseen asumiseen! -hankkeessa valmennus perustuu Cable -yhteisötyömetodiin (Yhteisötoiminta - Cable n.d.). Tavoitteena on vahvistaa asumisyksiköiden yhteisöllisyyttä, kehittää henkilöstön yhteisöllisiä työmenetelmiä sekä lisätä asukkaiden osallisuutta, voimaantumista ja vastuunottoa sekä itsestä että yhteisöstä. Koulutukseen osallistuu samanaikaisesti työntekijöitä ja asukkaita. (Aktiiviseen asumiseen n.d.)

Oma tuoli -hanke on elokuusta 2012 toukokuuhun 2013 kestävä Diakonissalaitoksen hanke. Kouluttaja Jonna Huhtaniskan mukaan koulutus on asukkaille, joka kokevat olevansa muutokohdassa omassa elämässään. Oma tuoli -koulutuksessa asukas opiskelee 4-6 tuntia arkisin Diakoniaopistossa ja itsenäisesti yksilöllisin suunnitelmin. Koulutus on valmentautumista itsenäiseen elämään, joka pitää sisällään kuntoutusta, arjentaitoja, yhteiskunnassa toimimista, ryhmätöitä ja yhteistyötaitojen hiomista. (Oma tuoli -koulutus n.d.)

Valmentavan ja kuntouttavan koulutuksen tavoitteina on saada asukkaille mielekästä tekemistä päiviin ja vuorokausirytmiksi kuntoon. Pitkän tähtäimen tavoitteena on asukkaan työllistyminen tai opiskelupaikan saaminen. Ryhmässä on noin kymmenen opiskelijaa. Opiskelu on toisen asteen koulutusta ja opetussuunnitelman perusteet on opetushallituksesta. Opintososiaaliset etuudet ovat samat kuin ammatillisessa koulutuksessa. Tavoitteena on oppia käyttämään tietokonetta, sekä vahvistaa lukemisen, kirjoittamisen ja laskemisen taitoja. Opetusaineina on äidinkieli, matematiikka, englanti, tietotekniikka, liikunta, työharjoittelu, arkielämäntaidot sekä koulutus- ja työelämäntietous. Opiskelu on hyvin joustavaa ja kaikille tehdään henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. (Tähtinen 2012.)

Koulutuksen jatko selviää kevään 2013 aikana, jolloin arvioidaan kannattaako tämän tyyppistä koulutusta jatkaa. Oma tuoli -koulutuksen jälkeen kurssin läpäisseet voivat siirtyä valmentavaan koulutukseen tai työelämään. (Oma tuoli -koulutus n.d.). Valmentava ja kuntouttava opetus aikuisille on Diakoniaopiston koulutus aikuisille, jotka ovat

olleet pitkään poissa työelämästä ja tarvitsevat erityistä tukea opintoihin tai työelämään siirtymiseen. Tuen tarve voi johtua mielenterveys- ja/tai päihdeongelmasta tai muutoin vaikeasta elämäntilanteesta. Koulutus on avoin muillekin kuin Auroratalon asukkaille. Opiskelijapaikkoja on 50 ja ryhmää täydennetään lukuvuoden aikana, mikäli opiskelupaikkoja vapautuu.

6 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkielmana. Opinnäytetyössä haluttiin selvittää miten matalan kynnyksen sosiaalinen kuntoutus toteutuu Asunto ensin -periaatteella toimivassa asumisyksikössä. Aineiston keruu toteutettiin haastattelemalla Auroratalon naistyön yksikön viittä työntekijää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa viisi on tarpeeksi suuri määrä tutkimustuloksen kannalta. Tarkoitus ei ole tehdä yleistyksiä, vaan saada kuvaa jostakin ilmiöstä. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 59.) Haastattelun etu on siinä, että haastateltaviksi voidaan valita sellaisia ihmisiä, joilta arvellaan parhaiten saatavan aineistoa kiinnostuksen kohteena olevista asioista. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 74–75.)

Aineiston keruuta varten haluttiin haastatella työntekijöitä, joilla on eniten kokemusta yksikön toiminnasta. Haastateltavista neljä oli lähihoitajia ja yksi sosionomi. Asumisyksikkö on ollut toiminnassa joulukuusta 2010 eli haastatteluhetkellä tammikuussa 2013 noin kaksi vuotta. Ohjaajat olivat työskennelleet yksikössä 1,5–2 vuotta. Ohjaajilla oli kokemusta päihde- ja mielenterveystyöstä 2–17 vuotta. Ohjaajat ovat työskennelleet etupäässä tuetun asumisen puolella.

Tutkimuskysymys oli: Miten matalan kynnyksen sosiaalista kuntoutusta toteutetaan Auroratalon naistyössä?

6.1 Aineiston keruu

Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Teemahaastattelussa pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimustehtävän mukaisesti (Tuomi – Sarajärvi 2009: 74–75).

Haastattelun teemat valikoituivat sosiaalisen kuntoutuksen teoreettisesta viitekehystä, tutkimuskysymyksestä sekä Asunto ensin -periaatteesta. Sosiaalisesta kuntouksesta valittiin ihmisen toimintakyvyn kannalta oleelliset asiat; arjen hallinnan tukeminen ja sosiaaliset suhteet. Yksikössä tehdään asumissosiaalista työtä, jolloin arjen hallintaan voidaan sisällyttää kodinhoito, taloudenhoito, ravitsemus ja terveydenhoito. Yksikössä on Asunto ensin -periaatteen mukaisesti sallittua päihteiden käyttö. Päihteiden käyttö vaikuttaa oleellisesti ihmisen toimintakykyyn, arjen hallintaan ja sosiaalisiin suhteisiin, joten päihteet olivat omana teemanansa.

Väkivallan uhka on osa työntekijöiden ja asiakkaiden arkea (Granfelt 2012: 2). Myös tällä on vaikutusta ihmisen toimintakykyyn ja sosiaalisiin suhteisiin. Tämä nostettiin yhdeksi teemaksi. Opinnäytetyössä haluttiin tarkastella nimenomaan naisten parissa tapahtuvaa sosiaalista kuntoutusta. Granfeltin (2012: 1) mukaan naisten näkökulma on unohtunut lähes kokonaan kotimaisissa ja kansainvälisissä keskusteluissa liittyen AE-periaatteeseen. Tämän vuoksi haastateltavia pyydettiin vastauksissaan miettimään nimenomaan työskentelyä naisten kanssa ja kertomaan mahdollisia nais erityisyyden piirteitä työssä. Ohjaajilta kysyttiin myös erikseen omaan työhön liittyviä kehitysehdotuksia. Yhdeltä haastateltavalta ei kysyty erikseen arjen hallinnasta.

Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa haastattelun teemat ovat kaikille haastateltaville samat, mutta kysymysten muoto ja järjestys vaihtelevat. Haastattelumenetelmäksi valittiin puolistrukturoitu teemahaastattelu, koska työntekijöille haluttiin antaa mahdollisuus nostaa esille omasta mielestään merkitykselliset asiat valittujen teemojen puitteissa ilman liikaa ohjailua. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 48.) Etuna on kerättävän aineiston rakentuminen aidosti haastateltavan omista kokemuksista käsin (Tilastokeskus n.d.) Puolistrukturoidun haastattelun hyötynä on mahdollisuus toistaa kysymys ja tarkentaa vastauksia. Ilmausten selventämisellä vähennetään väärinkäsityksen mahdollisuutta. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 75.)

Tutkimuslupa haastattelujen suorittamiselle opinnäytetyötä varten saatiin Helsingin Diakonissalaitoksen eettiseltä toimikunnalta tammikuussa 2013. Suullinen sopimus haastateltavien kanssa haastattelujen tekemisestä oli tehty jo aiemmin työharjoittelun aikana. Seuraavaksi haastateltaville lähetettiin sähköpostitse tiedote tutkimukseen osallistumisesta (Liite 1) ja sovittiin haastatteluajankohdat. Tiedotteessa ilmeni, mihin haastatteluja käytetään, haastateltavan mahdollisuudesta keskeyttää haastattelu sekä

se, että saatuja tuloksia käytetään ainoastaan tähän tutkimukseen ja tiedot hävitettäisiin tutkimuksen valmistuttua.

Tutkielman tekijä voi itse valita, mikä haastattelumenetelmä antaisi parhaan tuloksen omassa tutkimuksessaan (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2007: 205). Opinnäytetyön haastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluina. Tähän päädyttiin, koska haastateltavalle haluttiin antaa mahdollisuus puhua rauhassa ja omista lähtökohdistaan. Opinnäytetyön tekijät tekivät haastattelut yhdessä. Jokainen haastattelu kesti noin tunnin. Haastattelut tehtiin kolmen haastateltavan osalta yhdessä Auroratalon neuvotteluhuoneessa ja yhden haastateltavan osalta tyhjässä asuinhuoneistossa. Viides haastattelu tehtiin haastateltavan uuden työpaikan, joka myös oli asumisyksikkö, toimistotiloissa. Kaikki haastattelupaikat olivat rauhallisia. Ennen haastattelujen aloittamista pyrittiin luomaan mahdollisimman keskustelevalta, luontevalta ja rauhalliselta ilmapiiriltä. Haastattelut nauhoitettiin sanelukoneelle.

Opinnäytetyön tekijät olivat ennen haastatteluja olleet neljä kuukautta yksikössä työharjoittelussa. Näin ollen talon asukkaat ja talon toimintatavat olivat tulleet tutuksi. Ennen haastattelun alkamista työntekijöille painotettiin, että nämä pyrkisivät vastaamaan ikään kuin haastatteluissa esiin tulevat asiat eivät olisi haastatteliijoille entuudestaan tuttuja. Se, että haastattelijat kuitenkin olivat haastateltaville entuudestaan tuttuja, on voinut vaikuttaa haastateltavien vastauksiin.

Haastateltavilla oli opinnäytetyön teema, sosiaalinen kuntoutus, tiedossa jo hyvissä ajoin ennen haastattelua. Tämän lisäksi tiedotteet oli lähetetty ennen haastattelua. Kaikki haastateltavat eivät olleet lukeneet tiedotetta ennen haastattelua. Tämä vaikutti selvästi yhden haastattelun tunnelmaan. Haastateltava epäroki vastauksissaan ja halusi että sanelukone pysäytetään aika ajoin omien ajatuksiensa kokoamiseksi. Sanelukone häiritsi selvästi kyseistä haastattelutilannetta.

6.2 Aineiston analyysi

Aineiston analyysimenetelmänä käytimme teemoittelua. Teemoittelu on suositeltava aineiston analysointitapa jonkin käytännöllisen ongelman ratkaisemisessa. Tällöin haastatteluista voi poimia tutkimusongelman kannalta olennaista tietoa. (Eskola–Suoranta 1998: 179–180.) Teemojen pohjalta tehtiin ensin haastattelukysymykset ja

tämän jälkeen haastatteluista saatu aineisto analysoitiin haastatteluteemojen mukaisesti.

Aineisto litteroitiin eli kirjoitettiin auki sanatarkasti nauhurilta. Jokaisesta haastattelusta tehtiin litterointi koko haastatteludialogista. Toinen opinnäytetyön tekijöistä litteroi kaksi haastattelua ja toinen kolme. Litteroitua aineistoa kertyi 49 sivua. Litteroinnit luettiin läpi useamman kerran jotta teksti tulisi tutuksi. Aineiston käsittelyvaiheessa jokainen haastattelu maalattiin erivärisiksi. Näin kootussa aineistossa näkyisi eri teemojen alla, mitä kukin haastateltava on teemasta sanonut. Näin näkisi myös kuinka moni on tietyistä aiheista puhunut. Alkuperäisistä litteroinneista koodattiin tekstiä eri teemojen alle. Tässä kohtaa jätettiin aineistosta selvästi teeman ulkopuoliset asiat pois. Samalla tekstejä muokattiin yleiskielelle lukemisen ja analysoinnin helpottamiseksi. Muokkaus tehtiin erittäin tarkasti alkuperäistä tekstiä seuraten, jottei asiasisältö muuttuisi, tai saisi uusia vivahteita. Analyysiä tehtäessä tarkasteltiin sellaisia aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle. Sen lisäksi huomioitiin myös yksilökohtaiset poikkeamat ja aineistosta tuotiin esiin yksittäisten haastateltavien kokemuksia ja näkemyksiä. (Hirsjärvi – Hurme 2001: 173—176.) Tarpeen tullen analyysivaiheessa palattiin alkuperäisiin litterointeihin tarkemaan vastauksia ja tulkintaa. Analysoinnin tuloksena saadut tulokset kirjattiin lopullisten teemojen alle.

Suoria lainauksia haastatteluista on käytetty tuloksissa asian ymmärrettävyyden lisäämiseksi ja rikastuttamaan tekstiä. Haastateltavien tunnistettavuuden poistamiseksi ja luettavuuden lisäämiseksi, suorat lainaukset on muutettu yleiskieleen ja sanajärjestystä on voitu vaihtaa. Lainauksista on jätetty täytesanat (niinku, sillee, yms) pois. Vaikka lainattua tekstiä on muokattu, on oltu erittäin tarkkoja sen suhteen, että tekstin sisältö ei muutu. Suorissa lainauksissa kolme pistettä tarkoittaa, että puhujalla on jäänyt lause avonaiseksi. Kolme pistettä sulkujen sisällä tarkoittaa, että lainauksesta on jätetty pois sanoja tai lauseita, jotka ovat sisällön kannalta toistoa, tai eivät tuo lisäarvoa asiaan.

7 Ohjaajien haastattelujen tulokset

Opinnäytetyössä haluttiin selvittää miten matalan kynnyksen sosiaalista kuntoutusta toteutetaan Asunto ensin -periaatteella toimivassa yksikössä. Aineiston keruuta varten haastateltiin viittä asumisyksikön ohjaajaa. Tässä osiossa esitellään haastattelujen tuloksia. Tulokset eli vastaukset eivät ole yleistettävissä. Tuloksissa ei ole systemaatti-

sesti tuotu esille haastateltavien määrää asioiden taustalla. Jos on nähty tarpeelliseksi mainita, että vain yksi ohjaajista on kertonut jotakin, se on tehty. Jos taas on nähty tarpeelliseksi mainita, että kaikki viisi vastaajaa ovat kertoneet samasta asiasta, se on tehty. Yleisesti kuitenkin puhutaan ohjaajista monikossa. Vastaukset eivät siis automaattisesti edusta kaikkien viiden mielipidettä, vaan vastaukset kertovat asioita, jotka on nähty oleelliseksi nostaa aineistosta teemoittelun tuloksena.

7.1 Arjen hallinnan tukeminen

Naistyön yksikössä asuminen on tuettua asumista, jolloin ohjaajat odottavat asukkaan olevan aika lailla omatoiminen. Osa asukkaista hoitaakin itsenäisesti asiansa, eikä heitä näy päiviin tai kuukauteen. Ohjaajilla on käytössä asukasseurantalista. Jos asukasta ei ole näkynyt tai kuulunut kolmeen päivään, häntä ryhdytään tavoittelemaan. Jos asukasta ei muulla tavoin tavoiteta, tämän asuntoon mennään henkilökunnan avaimilla. Osa asukkaista on niin sanottuja ”vanhoja asukkaita”, jotka ovat asuneet naapureina ennen Auroratalon rakentamista. Heillä on ollut asunto pitkään ja heillä ovat ohjaajien mukaan hyvät asumisvalmiudet, kun taas ihmisiltä jotka tulevat suoraan kadulta, asumisvalmiudet ovat puutteelliset.

Ohjaajat kertovat, että päihdeongelmaiset ovat impulsiivisia, eikä tukea ole tarjota aina juuri silloin, kun se asukkaalle sopisi. Myöhemmin asukas ei enää välttämättä halua sitä. Monet asiat tapahtuvat ”hetkessä ja tilanteessa”. Ohjaajat kertovat, että tarpeeseen vastataan aina kun resurssit antavat myöten. Vaikka asukkaat käyttävät päihteitä, he eivät ole aina päihtyneitä. Asioiden hoitaminen ei aina vaadi asukkaan päihteettömänä oloa, mutta vaikeiden asioiden hoitamisen ohjaajat näkevät edellyttävän, että asukas on suhteellisen selvin päin. Ohjaajat näkevät tärkeänä, että asukas kokee tulevansa kuulluksi päihtymystilasta huolimatta.

Tuki on konkreettisesti monen kohdalla yhdessä tekemistä tai auttamista, sekä tarvittaessa asioista muistutteleamista ja huomauttamista. Jos asuminen tuetussa asumisessa ei onnistu, asukkaalla on mahdollisuus siirtyä palveluasumisen puolelle. Ohjaajat kertovat kaipaavansa aikaa asukkaan kanssa asiointiin virastoissa, jossa voisi samalla ohjata ja opettaa asioiden hoidossa. Ohjaajat kokevat, että yksilöllistä tukea ja ohjausta ei ehdi antaa niin paljon kun haluaisi. He kertovat kaipaavansa ylipäättänsä enemmän aikaa ja tilaa yksilöllisille keskusteluille asukkaan kanssa. Myös asukkaiden uskotaan toivovan ohjaajia enemmän heidän pariinsa.

Asukas tulee Aurorataloon sosiaaliviraston kautta, jossa on arvioitu, että asukas on tuetun asumisen tarpeessa. Ennen asumisyksikköön muuttamista ohjaajat eivät tiedä asukkaasta juuri mitään. Sosiaalivirasto lähettää vaihtelevasti tietoa asukkaan asumishistoriasta. Ohjaajat korostavat, että kyseessä on matalan kynnyksen asumista, jonka periaatteisiin kuuluu, että asukas otetaan vastaan sellaisena kuin hän on, ottamatta kantaa asukkaan elämäntapaan.

Asumisen sujuminen alkaa ohjaajien mukaan näkyä selkeämmin vasta asukkaan asuttua talossa jonkin aikaa. Silloin asukas myös itse saattaa pyytää apua ja ohjaajat huomaavat todellisen avuntarpeen. Tämä pätee yleisesti asukkaan hyvinvoinnin seuraamiseen. Kun asukas tulee työntekijälle tutummaksi, ohjaaja huomaa herkemmin myös asukkaan psyykkisen voinnin. Asukkaalle annetaan myös aikaa kotiutua.

Useimmiten ne haluaa olla rauhassa. Ainakin aluksi. Ei ne tykkää että hypätään. Sitten jos ei ole näkynyt, niin mennään jollain verukkeella kysymään, että onko kaikki hyvin tai tarvitko jotain apuja jossain tai...

Alussa uuden asukkaan kanssa tehdään asumishaastattelu, jossa käydään asumissopimus läpi. Haastattelussa kartoitetaan asukkaan asunnottomuushistoria ja alustava tuen tarve.

Tässä kartoitetaan minkälainen asunnottomuushistoria tällä ihmisellä on. Että osaako se ylipäätään asua vai onko asunut normaalissa vuokra-asumisessa. Että onko tullut ihan kadulta vai onko vaan vuokra-asumista. Sitten tavallaan tietää, että osaako ihminen ylipäätään nukkua sängyssä.

Asumishaastattelussa käydään asukkaan kanssa yhdessä läpi asumisohje, jonka asukas allekirjoittaa. Asumisohje pitää sisällän kaikkia asumiseen liittyviä asioita, kuten esimerkiksi vierailukäytännöt, päihteiden käytön rajoitukset; missä sen käyttö on sallittua ja missä ei, milloin alkaa yörauha, miten henkilökunta on tavoitettavissa ja millaisissa asioissa henkilökunta on apuna ja tukena.

Lakisääteinen palvelusuunnitelma tehdään, kun asukas on niin sanotusti kotiutunut. Palvelusuunnitelmassa kartoitetaan sen hetkinen tuen tarve yhdessä asukkaan kanssa. Palvelusuunnitelman tekeminen on osoittautunut haasteelliseksi.

Kaikkien kanssa pyritään tekemään palvelusuunnitelma, vaikka ne on vieläkin vähän hakusessa, Ensinnäkin siinä menee jo paljon työaikaa ja työtunteja, että sä saat jonkun tällöisen vähän yliaktiivisen tai maanisen

tai narkanneen ihmisen istumaan pyllyllään sen pari tuntia, että sä saat sen suunnitelman tehtyä. Mutta se on tarkoitus ja se on tämän tuetun asumisen pointti, että tehdään se palvelusuunnitelma ja siellä yhdessä mietitään niitä asioita, missä se ihminen tarvitsee sitä tukea. Päihde vie ja se on tärkeämpi kuin meidän palvelusuunnitelma. Tärkeämpi lähteä kadulta hakemaan kamaa.

7.1.1 Taloudenhoito

Ohjaajat kertovat asukkaan rahankäytön säännöstelyn monesti olevan vaikeaa, etenkin asukkaalle, jolla on päihdeongelma. Välitystilin ohjaajat näkevät hyvänä asiana. Välitystilin myötä raha tulee asukkaalle säännöllisesti ja vähän kerrallaan. Tällöin asukas ei joudu tilanteeseen, jossa hän on käyttänyt kaikki rahansa joutuen olemaan pitkään ilman rahaa. Asumis- ja toimeentuloasioiden tiimoilta ohjaajat kertovat alussa pitävänsä asukkaaseen tiiviimmin yhteyttä, jotta asukas saa kaikki käytännön asiat toimimaan. Monet asukkaat ovat ohjaajien mukaan jo tullessaan hyvin tietoisia siitä, miten haetaan sosiaalietuuksia ja toimeentulotukea, mutta osalle asukkaista tämä ei ole niin selkeää. Alussa tukeminen on pitkälti sitä, että asukasta ohjataan esimerkiksi lääkäripalveluihin ja sosiaalitoimen tai Kelan piiriin toimeentulon varmistamiseksi.

Pitää lähteä ohjaamaan ja muistutella, että hei, sinun pitää täyttää sitä ja tätä kaavaketta ja vuokrasopimusta ja muuttoilmoituskin pitäisi tehdä. Että tämä on nyt se paikka, missä sinä olet kirjoilla, koska se ei välttämättä ole aina ihan selkeää, koska ei sitä muista, kun ei ole välttämättä moneen vuoteen ollut missään kirjoilla. Eli se on aluksi sitä, että juostaan niitten lippulappujen kanssa ihmisten perässä ja saadaan niitä allekirjoituksia niihin papereihin. Että ollaan taas osana yhteiskuntaa ja jotain, tavallaan että ollaan näkyvästi jossain. Siitä se lähtee.

Jos työntekijä tietää odottaa, että asukkaalle on tulossa tärkeää postia, hän voi pyytää että postia katsottaisiin yhdessä. Suurin osa asukkaista hoitaa kuitenkin ohjaajien mukaan itse asiansa.

7.1.2 Kodinhoito

Asunnot ovat valmiiksi kalustettuja ja kaikilla asukkailla on samanlaiset paloturvalliset verhot ja lakanat. Ohjaajat näkevät tämän ja talon puitteiden vähentävän kodinomaisuutta ja lisäävän laitospaisuutta. Yhtenäisyyttä ei nähdä etenkin naisten kohdalla välttämättä hyvänä asiana, vaan naisilla pitäisi olla mahdollisuus tyhjiin asuntoon, jonka hän saisi itse sisustaa. Naisten uskotaan kaipaavan kodikkuutta.

Yksi ohjaajista kertoo naisten ottavan huomommin apua vastaan toiselta naiselta. Hänen mukaansa naiset myös haluavat itse hoitaa kodin. Monilla on lapsia ja he ovat tehneet kodinhoitotyötä aikaisemmin. Toisen ohjaajan mukaan naiset ajattelevat pärjäävänsä, vaikka kodinhoidolliset taidot ovat voineet hävitä, jos asunnottomuutta on kestänyt pitkään. ”Monet sanoo, että kyllä mä osaan, että en mä tarvitse tukea siinä, että mä kyllä pärjään.” Erityisesti naisille koetaan vaikeaksi mennä sanomaan esimerkiksi suihkussa käymisen tarpeellisuudesta. Kysymisen silloin tällöin toivotaan kuitenkin motivoivan asiakasta.

Koska kyseessä on itsenäistä asumista, asunnoissa ei välttämättä käydä, jolloin ei myöskään ole tietoa miten kodinhoito sujuu; missä kunnossa asunto on. Palotarkastuksessa kuitenkin ohjaajien mukaan viimeistään nähdään, miten asuminen on sujunut. Asunto voi aluksi olla jatke kadulla asumisesta ja kodinhoito edistyy pienin askelin.

On ollut aika..., [asukas] on hyvä esimerkki, asunto oli kun roskalaatikko. Se oli vuorattu papereilla ja lehdillä ja näin, niin pikkuhiljaa siitä sitten...

Talossa on erityyppisiä asujia, mikä tarkoittaa, että asukkaiden tuen tarve vaihtelee. Halutessaan asukas saa siivousapua, jolloin työote on ohjaajien mukaan ohjauksellinen, eli tehdään yhdessä, ei puolesta. Joissakin ääritapauksissa joudutaan tilaamaan raivaussiivous asuntoon. Tämä voi vaikuttaa asukkaan haluun pitää asunnosta huolta.

Kun yhdelle asukkaalle on tehty pari kertaa raivaussiivous, niin sehän on ruvennut vähän niinku pelkäämään sitä, koska siellä on hallittu kaaos. Hänen oma hallittu kaaos, missä on sen ihmisen tärkeitä valokuvia ja lappuja. Joku ihan lehtileikekin voi olla tosi tärkeä. Niin se ei halua, sen kautta se on itse ruvennut pitämään vähän huolta siitä asunnosta että me ei tulla. Me mennään vaan silloin, jos rupee olemaan kauhea turvallisuusrisikki, tekemään se raivaussiivous.

Pyykinpesua voi ohjaajien mukaan seurata pyykkituvan ajanvarausjärjestelmästä. Jos varauksia ei ole esimerkiksi puoleen vuoteen, voi kysellä koska asukas on viimeksi pessyt pyykkiä.

7.1.3 Ravitsemus

Ohjaajat kertovat osan asukkaista hoitavan ruoka-asiansa todella hyvin itse; käyvät kaupassa ja laittavat ruokaa. Kaikilta tämä ei onnistu. Ohjaaja havainnoi asukkaan olemusta ja asukaan asunnossa näkyviä merkkejä mahdollisesta puutteesta.

Pelkästään kysymällä ei saa selville. Kyllä se pitää nähdä tai kokea, tämä sama makkaranpätkä on ollut täällä paistinpannulla viimeiset kaksi kuukautta. Se vaikuttaa tosi paljon fyysiseen kuntoon, jos vaan vaikka juo, eikä syö ollenkaan. Kyllä se alkaa sitten näkyä.

Jos asukas tulee kertomaan, ettei hänellä ole ruokaa häntä ohjataan menemään esimerkiksi Hurstin leipäjonoon. Asukkaan luvalla tämän jääkaapista voi etsiä ruokaa, jotta asukas ainakin sillä kertaa saisi jotakin syödäkseen. Asukasta kannustetaan menemään esimerkiksi seuraavana päivänä kauppaan tai hakemaan ruokaa jostakin. Tarvittaessa pientä purtavaa on haettu yksikön omista ruokatarvikkeista, jotka koostuvat osittain lahjoitusruoista.

7.1.4 Terveystenhoito

Auroralolla on käytettävissä korttelisairaanhoitaja ja hänelle on ohjaajien mukaan yksikössä ollut selkeästi tarvetta. Ohjaajan alkuarvion jälkeen sairaanhoitaja toimii asiantuntijana, joka osaa paremmin arvioida asukkaan tilanteen. Joillakin asukkailla on ohjaajien mukaan lääkärin kantoa ja pelkoa lähteä lääkäriin. Sairaanhoitaja pystyy helposti ohjaamaan eteenpäin ja tarvittaessa lähtemään mukaan. Ohjaajat saattavat myös asukkaita, jos resurssit antavat myöten.

7.2 Sosiaaliset suhteet

Ohjaajat pyrkivät tukemaan asukkaiden keskinäisiä sosiaalisia suhteita toiminnallisilla ryhmillä ja yhteisen tekemisen merkeissä, sekä huomioimalla juhlapäivät, esimerkiksi joulut ja juhannukset. Lähellä oleva Helsingin Diakonissalaitoksen Kansalaistoiminta-areena nähdään hyvänä palveluna. Siellä voi käydä tapaamassa ihmisiä, käyttää tietokonetta ja osallistua muuhunkin toimintaan. Tarjolla on ollut esimerkiksi elokuvia, jääkiekko-otteluita ja karaokea. Toiminta on asukkaille ilmaista.

Toiminnan järjestämisen haasteeksi ohjaajat kokevat ajanpuutteen ja vaikeuden saada asukkaita mukaan toimintaan. Ohjaajat ovat keskustelleet henkilökunnan itse järjestämän yksikössä tapahtuvan toiminnan eduista. Yksikössä itse järjestetyn toiminnan nähdään helpottavan asukkaiden motivointia, asioiden järjestelyä ja aikatauluttamista. Toiminnan saaminen säännölliseksi ja sen sisällyttäminen työvuorolistoihin uskotaan lisäävän asukkaan kiinnostusta toimintaan ja sitä kautta kuntoutumaan. Toiminnan juurruttamisen nähdään vaativan ohjaajilta pitkäjänteisyyttä ja kärsivällisyyttä. Toiminnan järjestäminen nähdään kuitenkin yhtenä työntekijän tärkeimmistä tehtävistä. ”Pitäisi vaan muistaa, että itse asiassa tämä on mun isoin hommani tässä.”

Alkuhaastattelussa ohjaajat kysyvät asukkaan läheisistä ihmisistä. Työntekijän oppiessa tuntemaan asukasta paremmin, hänen on helpompi hahmottaa, mitkä suhteet ovat asukkaalle tärkeitä, ja mitkä taas eivät ole asukkaan mielestä toivottuja suhteita. Luottamuksellisen suhteen myötä asukkaat kertovat ohjaajien mukaan helpommin asioistaan. Kun asukkaan tärkeät suhteet ovat tiedossa, työntekijän on helpompi kysellä, onko tämä ollut yhteydessä heihin milloin viimeksi ja kannustaa yhteydenpitoon.

Positiivisten suhteiden tukemisen lisäksi ohjaaja on monesti sovittelijan roolissa. Työntekijältä haetaan tukea ja turvaa ristiriitatilanteissa. Työntekijä tuo ohjaajien mukaan tilanteisiin tervettä, selvin päin olevan ihmisen näkökulmaa. Luottamus työntekijään syntyy hitaasti ajan kanssa. Naisten koetaan ottavan miehiä huonommin apua vastaan, etenkin uudelta työntekijältä.

Naiset edellyttävät, että sulla on kanttia puuttua johonkin, että kun sä tiedät ja tunnet, nainen kysyy mitä hittoa, kuka sinä olet siinä sanomaan hänelle mitään, ethän sä ole edes mun työntekijä.

Luottamuksellisen suhteen myötä asukkaat ottavat ohjaajien mukaan työntekijät ikään kuin omakseen. Hälytystilanteissa paikalle saapuu työntekijöitä talon eri yksiköistä. Ohjaajat kertovat naisten kuitenkin haluavan ongelmatilanteissa, että tilanteita olisi selvittämässä ja turvaa tuomassa vain yksikön omat työntekijät.

Miespuoliset työntekijät työyhteisössä koetaan ohjaajien mukaan hyväksi. Heidän uskotaan tuovan asukkaille niin sanottua normaalin miehen mallia; miestä joka ei ole väkivaltainen eikä uhkaile.

7.2.1 Yhteisöllisyys

Diakonissalaitoksella korostetaan yhteisöllisyyden merkitystä ja ohjaajat kertovat tukevana yhteisöllisyyttä. Yksikössä on käytössä asukas/yhteisökokoukset kerran viikossa tai joka toinen viikko. Talo tarjoaa voileipätarvikkeet, josta asukkaat tekevät voileivät ennen kokousta. Yksikössä on tarjolla myös aamu- tai iltakahvit asukkaiden toiveiden mukaan. Osanotto aamu- ja iltakahveihin sekä kokouksiin vaihtelee. Ohjaajat kokevat yhteisökokoukset tärkeäksi asukkaan osallistamisessa. Sen lisäksi, että asukasta kuunnellaan, ohjaajat näkevät tärkeänä, että asukas pystyy vaikuttamaan omiin asioihinsa. Päihdeongelmaisella voi olla tunne siitä, että hän ei voi vaikuttaa asioiden kulkuun. Kokemus siitä, että omiin asioihin voi vaikuttaa, voi lisätä asukkaan uskoa siihen, että hän voi vaikuttaa myös esimerkiksi omaan päihteiden käyttöönsä.

Yhteisökokouksissa on omat haasteensa. Ne eivät välttämättä suju toivotusti asukkaiden ollessa päihtyneinä ja mahdollisesti kovaäänisinä. Tämä vaatii ohjaajien mukaan henkilökunnalta jaksamista ja kokousten näkemistä tärkeänä. Jos yhteistilassa havaitaan häiriöitä, asiaa selvitellään keskustellen yhteisökokouksessa. Suunnitteilla on lip-puäänestys, jossa asukkaat voivat valita oman kerroksen luottamushenkilön. Mahdolliset yksilölliset tai kollektiiviset sanktiot jäävät työntekijöiden päätettäväksi. Tämän nähdään liittyvän asukkaiden parissa vallitsevaan kulttuuriin ja kasvojen menettämisen pelkoon. Tämä tuo ohjaajien mukaan yhteisöllisyyden luomiseen haasteensa.

Vielä nojaututaan paljon meihin työntekijöihin näihin sanktioihin liittyen. Sekin voi liittyä tähän alamaailman kulttuuriin, että tavallaan ei haluta vasikoida tai tuoda omaa nimeä esiin missään. Nojaututaan paljon työntekijöiden päätösvaltaan. Se on vaikea sellainen yhtälö, sen yhteisöllisyyden luominen, kun kukaan ei kumminkaan halua tavallaan ottaa vastuuta mistään, josta voisi seurata jotain kasvojen menetyksiä siinä yhteisössä tai tämmöistä.

Ohjaajien kertovat asukkaiden välillä olevan vertaistukea. Naapuri voi antaa tarvitsevalle ruokaa, savukkeita ja päihteitä. Yksi ohjaajista pohtii mahdollisuutta järjestää naisille keskusteluryhmiä, koska uskoo naisten hyötyvän vertaiskeskustelusta. Ryhmät voisivat tukea myös asukkaan päihteettömyyttä. Kaikkien ei kuitenkaan nähdä välttämättä hyötyvän yhteisöllisestä asumisesta, ja yhteisöllisyyden täytyy olla vapaaehtoista. Kokeemukset uudesta pilottihankkeesta, jossa asukas pääsee asumaan omaan yksiöön hajautetun asumisen mallin mukaan, ovat positiivisia. Ohjaajat kertovat tiettyjen työntekijöiden vievän asukkaan kotiin tarvittavan tuen.

Ohjaajat muistelivat kaiholla tiloissa aiemmin toiminutta tukipistettä. Siellä järjestettiin muun muassa kauneudenhoitopäiviä ja rentoutusharjoituksia, ja tilassa oli hierontanurkkaus. Tukipiste oli ohjaajien mukaan kauniisti sisustettu ja tarjolla oli kahvia, pulaa ja musiikkia. Tukipisteen nähdään toimineen naisten omana paikkana, olohuoneena, jossa kontakti asukkaisiin on ollut tiiviimpää.

Jotenkin mä näen siinä semmoisen eron, kun tämä oli silloin alussa pelkästään naisten asumisyksikkö, ja oli naisten tukipiste. Kun siinä oli pelkkiä naisia, ja meillä oli tuossa se päiväkeskus, niin se kontaktinotto oli paljo tiiviimpää ja yhtenäisempää. Se naisten oma porukka pystyi enemmän jakamaan, vertaistukea ja muuta.

Kyseinen toiminta on siirtynyt toisaalle, mutta tilalle ei koeta tulleen juuri mitään. Syyksi tähän nähtiin aika- ja resurssipula.

7.2.2 Äitiys

Jokainen haastateltava nostaa esille äitiyden merkityksen asukkaille. Lähestulkoon kaikilla joilla on lapsia, lapsi on huostaan otettu joko lähisukulaiselle, sijaisperheeseen tai laitoshoitoon. Äitiys ja lapsen menetys on ohjaajien mukaan arka aihe, ja naiset puhuvat aiheesta, jos puhuvat, vasta pitkän suhteen jälkeen, kun luottamus on syntynyt. Aiheesta ei ohjaajien mukaan mielellään puhuta. Ylipäättänsä naiset kertovat elämänsä historiastansa yksilöllisesti luottamuksellisen suhteen myötä. Työntekijän tärkein rooli on ohjaajan mukaan olla kuulijana ja olla tuomitsematta. Ohjaajat näkevät yhteyttä päihteiden käytön ja lapsen huostaanoton välillä.

Tavallaan se oikeuttaa juomaan, että on ollut niin rankkaa. Samalla se on oikeasti niin rankkaa, ettei välttämättä pysty olemaan selvin päin. Se on niin kova asia, lapsen huostaanotto. Se ei jätä varmaan koskaan rauhaan se ajatus.

Aurorataloon ei voi tuoda alaikäisiä lapsia, koska ympäristön ei nähdä olevan lapselle hyväksi päihteiden käytön vuoksi. Ohjaajat eivät pidä ajatusta lasten tapaamisesta tuetussa asumisessa mahdollisena, vaikka eivät näe sitä asumispalvelujen tehtävänä. Se, että lapsia on mahdollista tavata vain jossain muualla lastensuojelun kautta, pidetään yhtenä esteenä yhteydenpidossa alaikäisiin lapsiin. Asukkaat voivat tulla toimistoon soittamaan esimerkiksi lapsille. Asukasta ohjataan olemaan yhteydessä lapsiin selvin päin. Jos asukas käyttää asiatonta kieltä ollessaan puhelinyhteydessä lapseen-

sa, tähän puututaan. Yksi työntekijöistä kaipasi koulutusta ja infoa naisten tukemiseen lasten tapaamisessa.

7.2.3 Väkivalta

Väkivalta ja sen uhka on ohjaajien mukaan osa työn ja asukkaiden arkea. Asunto ensin-periaatteen mukaisesti väkivaltainen käytös ei aiheuta uloskirjaamista. Väki­v­allan uhan vuoksi monet asukkaat ovat ohjaajien mukaan kertoneet pelkäävänsä ja kokevansa turvattomuutta. Ohjaajat kaipaavat työntekijöiden toimistoa erityisesti levottomampaan osaan yksikköä. Henkilökunnan läsnäolon uskotaan tuovan turvallisuutta ja ennaltaehkäisevän konflikteja. Tehostetun asumisen puolella toimiston katsotaan rauhoittaneen ilmapiiriä huomattavasti.

Lähes kaikilla naisilla on ohjaajien mukaan miesystävä ja parisuhdeongelmat ovat yleisiä. Yksi ohjaajista epäilee, että suhteet ovat terveen parisuhteen sijaan läheisriippuvuuteen liittyviä, joissa voi olla mukana väkivaltaa ja kyvyttömyyttä olla yksin. Asia on työntekijöille hankala; kun asiakas pääsee irti yhdestä hankalasta miesystävästä, uusi on ohjaajien mukaan vastaavanlainen. Väki­v­alta voi olla molemminpuolista ja asukas voi nähdä sen ikään kuin kuuluvan parisuhteeseen. Ongelmien taustalla nähdään olevan naisten huono itsetunto.

Tavallaan kun se itsetunto on niin heikko, jotenkin kokee että kaikki on ”sössinyt”, lapsetkin on siellä ja täällä. Niin mä en muuta ansaitsekaan kun että mua lyödään. Sitä kautta hyväksytään, että itseä kohdellaan ihan äärimmäisen kaltoin. Mikä siihenkin sitten auttaisi? Juuri se, että ihminen alkaisi sitä itseänsä arvostaa, että eihän mulle voi tehdä ihan mitä tahansa.

Työntekijät kannustavat epä­v­akaassa parisuhteessa olevia naisia pitämään asuntonsa, jotta mahdollisen konfliktin tullessa olisi aina asunto johon palata.

Naisten kokema parisuhdeväkivalta koetaan ongelmaksi johon on vaikea puuttua.

Sitä on täällä, mutta eihän me voida ihmisiä erottaa, vaikka me näkisimme, että nyt tulee kerta viikossa, kun on se väkivaltatilanne. Ja puhutaan sen asukkaan kanssa, että nyt pitää tehdä jotain. ”Joo joo, nyt he eivät ole enää yhdessä” ja sitten viikon päästä se toistuu ja toistuu.

Ohjaajien mukaan naiset hakevat apua henkilökunnalta väkivaltatilanteisiin. Väkivaltatilanteet voivat tulla esille myös vasta työntekijän huomattessa väkivallan jälkiä. Naisia tuetaan kuuntelemalla ja keskustelemalla tavoitteena herättää asukasta miettimään omaa tilannettaan. Heitä kannustetaan myös tekemään väkivaltatilanteista rikosilmoituksia ja yritetään tukea pääsemään pois uhrin asemasta. Konkreettisesti työntekijät puuttuvat aina väkivaltatilanteisiin. Tuetussa asumisessa työntekijällä on oikeus mennä asukkaan asuntoon, jos epäilee että asunnossa on väkivalta- tai uhkatilanne. Väkivaltaisille miesystävälle annetaan vierailurajoituksia. Vierailurajoitus voidaan antaa myös asukkaalle, jolloin erityistapauksissa asukkaalla on oikeus viedä asuntoonsa vain yksi vieras kerrallaan häiriöiden vähentämiseksi. Asiasta keskustellaan ja rajaus kirjataan palvelusuunnitelmaan, jonka asukas allekirjoittaa.

7.3 Päihteet ja päihteettömyyden tukeminen

Päihteet aiheuttavat ohjaajien mukaan paljon häiriöitä yksikössä, muun muassa henkilökuntaan kohdistuvana tai asukkaiden keskinäisinä vaara- ja uhkatilanteina. Ison yksikön nähdään tuovan työhön omat haasteensa.

Ja kun ajattelee, että niitä on monta. Jos yksi olisi vaan tänään humalassa ja toinen huomenna, mutta kun niitä voi olla se 21 jotka on päihteissä. Niin kyllähän siinä aika soppa syntyy välillä.

Talossa tehdään ohjaajien mukaan huumekauppaa ja siihen on vaikea puuttua. On vaikea todistaa kaupankäyntiä, vaikka lukuisten vieraiden nopeat käynnit asunnolla antaisivat aiheetta epäilyyn. Aikaisemmin on ollut myös alkoholin myyntiä, mutta se on saatu ainakin pois näkyvistä. Kaupankäynnin ongelmana ohjaajat näkevät velkaantumisriskin, joka osaltaan lisää väkivallan uhkaa. Ohjaajilla oli erilaisia näkemyksiä päihteettömyyden tukemisesta ja päihdekuntoutukseen ohjaamisesta yksikössä.

Vaikka ollaankin Asunto ensin -periaatteella, niin jossain se raja pitäisi kuitenkin ehkä olla, että siihen päihteiden käyttöön puututaan ja voisi olla sitä kuntouttavaa otetta vähän enemmän. Että olisi oikeus ohjata enemmän siihen... ettei tavallaan odoteta, että toinen on lähestulkoon henkijieverissä, että ”no pitäiskö sun nyt mennä katkollen?”. Ei ihmistä tietenkään voi pakottaa katkollen, eikä siitä ole mitään hyötyä jos se sinne pakotetaan. Olisiko hyvä miettiä jotain muita keinoja, että mitä se sitten olisi?

Toisaalta:

Työntekijänä yrittää heti olla tukemassa kun joku puhuu aiheesta, että katkon kautta jonnekin tai vähintään katkollen nyt, että henki säilyisi tms.

Sellaisessa tilanteessa, vaikka meidän tehtävä ei ole raitistaa näitä ihmisiä. Tietysti kaikki mitä pystyy tekemään: saattamaan, ottamaan selville, varaamaan paikkaa, soittelemaan että mihin voi mennä ja niin poispäin. Viemään konkreettisesti jos se siitä on kiinni.

Päihteettömyyttä tuetaan ohjaajien mukaan yksilöllisillä keskusteluilla, esimerkiksi ehdottamalla katkaisuhoidtoa, viimeistään silloin kun asiakas itse ottaa päihteiden käytön puheeksi. Tarvetta nähdään rauhoitetulle tilalle, jossa voisi käydä yksilökeskusteluja. Ympäristön, jossa käytetään runsaasti päihteitä, uskotaan lisäävän asukkaahan päihteiden käyttöä. Kuitenkin päätöksen päihteettömyyteen nähdään lähtevän ihmisestä itsestään. Yhteistyötä tehdään ohjaajien mukaan vaihtelevasti eri päihdehoitoyksiköiden kanssa. Yhteistyö voi pitää sisällään ensikontaktia katkaisuhoidtoon tai A-klinikkaan sekä yhteisiä hoitokokouksia.

Kun asukas tulee katkaisuhoidosta takaisin, hän on ohjaajien mukaan monesti jo päihdynyt ennen kuin palaa yksikköön. Erityistä tukea katkolta palaavalle ei ohjaajien mukaan ole. Jos asukas on itse motivoitunut, motivaatiota päihteettömyyteen tuetaan keskustelulla ja kuuntelulla. Yksilökeskusteluille kaivataan enemmän aikaa. Jos asukkaalla on hoitokontakti päihdepalveluihin, häntä tuetaan kontaktin säilyttämisessä ja tapaamisaikojen noudattamisessa. Päihteettömyyden onnistumiseksi asukkaalle tuodaan esille päihteettömyyden positiivisia puolia ja yritetään pitää yllä toivoa ja uskoa itsen. Yksikössä ei ole omahoitajakäytäntöä. Tämän kehittäminen nostetaan yhdeksi keinoksi lisätä yksilöllistä tukea.

Kun katkolta tullaan, niin asukkaallekin olisi jotenkin helpompaa, jos olisi aina jotenkin tuttu työntekijä joka tietää vähän enemmän. Nyt aina joutuu selittämään sen oman tarinan ja asiat uudestaan ja uudestaan, niin sitten ei välttämättä hakeudutakaan juttelemaan.

Ympäristö jossa käytetään runsaasti päihteitä, on ohjaajien mukaan päihteettömyyteen pyrkivälle asukkaalle haasteellinen, mutta onnistumisia on ollut. Tämä nähdään kuitenkin vaativan asukkaalta paljon. Työnkuvaan kaivataan enemmän asukkaan tukemista ja vaihtoehtojen antamista vaiheeseen, jolloin asukas palaa kuntoutuksesta ja pyrkii päihteettömyyteen.

Siinä pitäisi tietysti olla enemmän ehkä myös sisällytetty siihen työnkuvaan, että juuri se vaihe olisi sellainen, missä pitäisi saada ihmistä ulospäin muualle. Eli esimerkiksi johonkin tekemiseen. Jos ihminen lopettaa jonkun, niin se on tuhoon tuomittu yhtälö, jos ei mitään saa tilalle. Jos se elämän sisältö on ollut aamusta iltaan päihteiden käyttämistä, ja sitten

sulla ei ole mitään, niin täytyyhän siihen tulla jotakin. (...) Mukaan meneminen jonnekin, ihan kädestä vieminen vaikka. Että sulla on tällasiakin vaihtoehtoja. Eikä vaan se, että sä istut sitten neljän seinän sisällä, kun et voi minnekään mennä kun on päihteitä tarjolla.

Päihteettömyyden tukemiseksi ja ennaltaehkäiseväksi tueksi on yksikössä ohjaajien mukaan aiemmin kokeiltu muun muassa korva-akupunktioita. Asukkaita ei kuitenkaan tullut tähän ryhmään. Asukkaan päihteettömyyden tueksi nostetaan Kansalaistoiminta-areena, jonne työntekijät kannustavat asukkaita menemään.

7.4 Kuntoutus

Ohjaajien mukaan työssä on tärkeä huomioida asukkaiden pitkä asunnottomuushistoria ja monesti pitkäkestoinen päihde- ja mielenterveysongelma. Ei voida ajatella että asiat muuttuvat asunnolla tai millään muullakaan hetkessä. Kuntoutumisessa tulee ohjaajien mukaan huomioida ihmisten erilaiset lähtökohdat, eli kuntoutuminen on yksilöllistä riippuen mistä hän tulee, onko taustalla esimerkiksi pitkää kadulla asumista. Asunto ensin -periaatteen mukaisesti asukas ei kuitenkaan ole velvollinen vastaanottamaan työntekijöiden tarjoamia palveluja.

Ohjaajien mukaan työyhteisössä on ollut eri näkemyksiä siitä, tuodaanko kaikki palvelut ja kuntoutuksen elementit taloon, vai ohjataanko ihmisiä ulkopuolelle talosta, koska talossa on niin paljon päihteiden käyttöä.

Osassa taloa on ohjaajien mukaan asuminen niin levotonta, että henkilökunta tuntee voimattomuutta kuntoutumisen tukemisessa. Levottomuutta lisää muun muassa uudet asukkaat, jotka hakevat paikkaansa yhteisössä. Aukassopimuksessa sovittuja asioita ei noudateta, esimerkiksi vierailukäytäntöjä ja päihteiden käytön rajoituksia yhteisissä tiloissa.

Nehän saa tehdä siellä mitä vaan, me ei ehditä kaikkea vartioimaan. Me ollaan niin kuin vartijoita. Musta tuntuu että mä oon niin kuin kapakan portsari välillä, heittelen ulos porukkaa ja ihan oikeasti, se on vähän semmoiseksi mennyt.

Ratkaisuksi tähän nähdään henkilökunnan toimiston sijoittaminen kyseiseen kerrokseen. Työkaluja kaivataan häiriökäyttäytymiseen puuttumiseen. Yksi ohjaajista kertoo asukkaiden tietävän, etteivät he joudu uloskirjatuksi esimerkiksi häiriökäyttäytymisen vuoksi, ja ohjaaja epäili tämän vaikuttavan asukkaan vastuunottoon käyttäytymises-

tään. Tähän hän kaipasi mahdollisuutta kuntouttavampaan otteeseen, sen sisältöä tarkemmin avaamatta.

Yksi ohjaajista kaipasi asukkaan vastuuttamista enemmän.

Asukkaalla ei ole välttämättä minkäänlaista vastuuta. Sen ei tarvitse maksaa edes vuokraa jos ei sitä huvita. Siltä ei vaadita mitään. Siinähan se kiteytyy tämä koko soppa. Kyllä voisi vaatia jotain joskus. Ongelma on rankka. Siis päihdeongelmahan on niin rankka, ettei mikään ongelma niin rankka ole. Mutta sehän on ihmisen aliarvioimista, ettei siltä vaadita mitään, oli sillä päihdeongelma tai ei.

Ohjaajilla oli yhteneväinen näkemys siitä, että kuntoutus on matalan kynnyksen kuntoutusta joka lähtee asumisen opettelemisesta. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että opetellaan ruoanlaittoa ja kaupassakäyntiä, pitämään asunto siistinä ja pesemään vaatteita ja huolehtimaan hygieniasta. ”Kyllä se on ihan ne perus pohja-asiat, ettei paistella kananmunaa pelkällä levyllä.” Kun asuminen onnistuu hyvin, ohjaajien mukaan päihteiden käyttö myös vähenee, jolloin ihmisellä on mahdollisuus päästä eteenpäin itsenäisempään asumiseen. Vaikka kyseessä ei ole päihdekuntoutusyksikkö, tavoitteena on, että asukkaiden päihteiden käyttö vähenisi niin, että siitä ei olisi haittaa elämisessä.

Ohjaajat näkevät erityisesti naisten kohdalla tärkeänä asukkaan itsetunnon tukemisen ja terveen naiseuden mallin antamista. Yhden ohjaajan mukaan naiset ovat päihde maailmassa uhreja, jotka joutuvat herkästi hyväksikäytetyksi. Monen asukkaan taustalla on traumoja.

Naisten asema on aina tällaisessa päihdemaailmassa uhri, he joutuvat enemmän tavallaan uhraamaan siinä. Ja naisilla on tämä tavara, mitä miehet haluaa. Ne joutuu sitäkin käyttämään. Naisten itseluottamus on tosi heikoilla, kun he ovat niin traumatisoituneita. Se on tavallaan sitä itsetunnon pönkittämistä ja tuoda niitä terveen naiseuden malleja.

Yksi ohjaajista nostaa työssä tärkeäksi asiakaskontaktit ja asukkaiden pienetkin onnistumiset.

Jostain asioista tulee tosi iloiseksi, kun joku asukas kokee, että nyt hänellä menee hyvin. Sen ei tarvitse olla iso asia. (...) Onnistumisia. Monessa asiassa, voi olla missä vaan. Vaikka se, että on tehnyt makaronilaatikkaa onnistuneesti. Se on hieno asia.

Ohjaajien mukaan asukasta pyritään tukemaan kaikilla elämän osa-alueilla ja

pitkän tähtäimen tavoitteena on asukkaan yhteiskuntaan kiinnittyminen ja itsenäisempi asuminen. Tämä vaatii muun muassa, että asukas ymmärtää, miten yhteiskunnassa toimitaan.

8 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää miten matalan kynnyksen sosiaalista kuntoutusta toteutetaan Asunto ensin -periaatteella toimivassa yksikössä. Tuloksia peilataan opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen.

Arjen hallinta

Haastattelujen kautta haettiin tietoa, miten ja missä asioissa kuntoutusta konkreettisesti toteutetaan. Sosiaalinen kuntoutuksen ohjaajat näkivät Asunto ensin -periaatteen mukaisesti matalan kynnyksen kuntoutuksena ja tätä myös tulosten perusteella toteutettiin. Ohjaajilla oli yhteneväinen näkemys siitä, että matalan kynnyksen kuntoutus lähtee asumisen opettelemisesta. Ohjaajat myös korostivat itsenäisyyttä asumisessa. Sosiaalisessa kuntoutuksessa keskitytään kuntoutujan arkeen ja tuetaan mahdollisimman itsenäistä selviytymistä. (Suvikas – Laurell – Nordman 2009: 63.)

Talossa on erityyppisiä asukkaita, mikä tarkoittaa että asukkaiden tuen tarve vaihtelee. Haastatteluista käy ilmi, että asumisen onnistumiseen on saatavilla tukea. Tuki ei kaikilla osa-alueilla ole automaattista, vaan tukea saa herkemmin jos asukas sitä itse pyytää tai työntekijä avuntarpeen selkeästi näkee. Alkuhaastatteluissa keskustellaan asukkaan senhetkisistä tuen tarpeista. Todellinen tuen tarve tulee kuitenkin esille vasta asumisen vakiinnuttua. Kaikkien asukkaiden kanssa tehdään palvelusuunnitelma jossa kartoitetaan tuen tarvetta ja asukkaan voimavaroja. Palvelusuunnitelmien teoissa on ollut haasteensa. Koska palvelusuunnitelman tekeminen viivästyy, tuen tarpeen arvioiminen herkästi myös viivästyy. Palvelusuunnitelman teko on osa tavoitteellista kuntoutusta. Tähän pyritään myös sosiaalisessa kuntoutuksessa, jossa tavoitteina on elämäntilanteen muutos ja parempi selviytyminen arkielämässä ja omassa toimintaympäristössä. (Järvikoski – Härkäpää 2011: 33.)

Asukkaat saavat tukea taloudenhoidossa ja terveydenhoidossa. Ohjaajat antavat palveluohjausta toimeentulo- ja sosiaalietuuksien hakemisessa sekä terveydenhoitoon

liittyvissä asioissa. Yksikön käytössä on myös oma korttelisairaanhoidtaja, jonka osaamista on hyödynnetty yksikössä asukkaiden tarpeiden mukaan.

Kodinhoito ja ravitsemuksesta huolehtiminen on pitkälti asukkaiden omissa käsissä. Kuitenkin halutessaan asukkaat saavat siivousapua. Ohjaajat korostivat, että kyseessä on tuettua asumista jolloin oletus on, että asukas pärjää mahdollisimman itsenäisesti. Ohjaajien mukaan tämä ei kuitenkaan kaikilta onnistu ja tämä huomioidaan lisäämällä mahdollisuuksien mukaan tukea. Asunnossa ei käydä ilman perusteltua syytä, jolloin ei ole tietoa miten kodinhoito sujuu. Säännöllisissä palotarkastuksissa asunnoissa käydään ja samalla kehoitetaan asukasta siivoamaan, jos tarve on. Asukkaiden ravitsemukseen kiinnitetään huomioita. Talo tarjoaa aamu- tai iltakahvit ja kokousvoileipiä. Jos huomataan että asukkaalla on ravinnon puutetta, ruokatilannetta voidaan tarkistaa asukkaan kanssa asukkaan asunnosta. Asukasta myös kannustetaan menemään kauppaan tai ruokajakeluun tai haetaan tarvittaessa yksikön omista tarvikkeista syötävää. Taloon tulee myös lahjoitusruokia muualta.

Yksilöllinen tuki

Ohjaajat kaipasivat enemmän aikaa asukkaan kanssa asiointiin virastoissa, jossa voisi samalla ohjata ja neuvoa asukasta asioiden hoidossa. Ohjaajat kokivat että yksilöllistä tukea ja ohjausta ei ehdi antaa niin paljon kun haluaisi. Ohjaajat kaipasivat ylipäättänsä enemmän aikaa ja tiloja yksilöllisille keskusteluille asukkaan kanssa. Myös asukkaiden uskottiin kaipaavan ohjaajia enemmän heidän pariinsa. Ohjaajat tuovat esiin myös koettua aika- ja resurssipulan.

Sosiaalisessa kuntoutuksessa onkin olennaista vuorovaikutus, joka dialogisuuden ja luottamuksen avulla avaa mahdollisuuksia ottaa esille kuntoutujan elämäntilanteeseen liittyviä asioita. Tarkoituksena on saada avoin vuorovaikutussuhde työntekijän ja kuntoutujan välille, jolloin voidaan saada kuntoutujan kokemus- ja elämismaailma asian- tuntijatiedon rinnalle. Tärkeää on asiakassensitiivisyys, koska siinä kuntoutuja voi aidosti osallistua omaa elämäntapaansa koskeviin päätöksiin. (Karjalainen 2012: 20–24.)

Haastatteluista nousi vahvasti esiin työntekijän ja asukkaan keskinäisen luottamuksen merkitys. Luottamus työntekijään syntyy ohjaajien mukaan hitaasti ajan kanssa. Luottamuksen myötä asukkaat kertovat herkemmin henkilökohtaisista asioistaan. Luottamus vaikuttaa myös asukkaan haluun ottaa apua vastaan.

Se, miten ihminen kokee tulevansa nähdyksi ja kuulluksi, on luottamuksen synnyn kannalta merkityksellisiä. Sensitiivisten ja arkojen asioiden kohtaamiseen ja käsittelemiseen on vuorovaikutussuhteessa erityisen tärkeä kiinnittää huomioita. Kokemus välittämisestä ja ihmisen näkemisestä ongelmien takaa, heijastuu myönteisyytenä avun vastaanottamiseen. (Romakkaniemi – Väyrynen 2011: 139–140.)

Sosiaaliset suhteet

Sosiaalisessa kuntoutuksessa kuntoutujaa tuetaan osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen. (Suvikas – Laurell – Nordman 2009: 63.) Ohjaajat pyrkivät tukemaan asukkaiden keskinäisiä sosiaalisia suhteita yhteisöllisin keinoin, toiminnallisilla ryhmillä ja yhteisen tekemisen merkeissä. Asukaskokoukset nähtiin tärkeäksi. Asukaskokouksilla pyritään mahdollistamaan yhteinen keskustelu ja asukkaille osallisuuden kokemus. Sosiaalisella vuorovaikutuksella ja tuella on tärkeä osuus yksilön voimaantumiseen: yksilö on aina vuorovaikutuksessa sosiaalisen ympäristönsä kanssa. Yksilö voimaantuu ympäristössä, jossa korostuvat osallisuuden, arvostuksen ja hyväksynnän kokemukset. (Mahla-kaarto 2010: 27–30.) Ohjaajat kokivat kuitenkin vaikeaksi saada asukkaita osallistumaan yhteiseen toimintaan. Tähän vaikutti heidän mielestään asukkaiden päihteidenkäyttö, aika- ja resurssipula, tilojen puute ja talon ulkopuolelta järjestetty toiminta. Halukkuutta toiminnan järjestämiseen kuitenkin oli. Lähellä sijaitsevan Kansalaistoiminta-areena nähtiin hyvänä palveluna, mutta asukkaita oli vaikea saada motivoitua menemään sinne. Asukkaiden välisissä ristiriitatilanteissa ohjaajat toimivat sovittelijoina ja turvan tuojina sekä toivat tilanteisiin ns. terveen, selvin päin olevan ihmisen näkökulmaa.

Yhdessä tekeminen on merkityksellistä voimaantumisen ja tätä kautta kuntoutumisen kannalta. Konkreettinen tekeminen lisää onnistumisen kokemuksia. Näiden myötä lisääntyy ihmisen kokemus omasta pystyvyydestä, pätevyyydestä, kyvykkyydestä ja arvosta. (Siitonen 2012.) Myös Juhila ja Raitakari (2012: 22) näkevät, että pelkkä asunon järjestäminen ei riitä. Tavoitteet voisivat liittyä esimerkiksi ihmisen raitistumiseen, ihmissuhteisiin ja mielekkääseen päivätoimintaan.

Haastatteluista nousi esille asukkaiden välinen vertaistuki. ja tätä pyrittiin tukemaan yhteisöllisyyden keinoin. Yksi ohjaajista myös nosti esille keskusteluryhmät. Ihminen tarvitsee kuntoutuakseen sosiaalista tukea. Vertaistuki mahdollistaa sosiaalisen tuen

lisäksi yhteenkuuluvaisuuden tunteen, uusien selviytymistaitojen oppimisen ja voimaantumisen. Lähiverkoston merkitys onkin tärkeä kuntoutumisen kannalta. (Romakaniemi – Väyrynen 2011: 136–137,144.)

Itsetunnon tukeminen

Sosiaalisessa kuntoutuksessa keskitytään kuntoutujan arkeen ja tuetaan mahdollisimman itsenäistä selviytymistä. Pelkkä arjen perusasioista selviytymien ei riitä, kuntoutumisen tukemiseksi tarvitaan myös psyykkisten ja sosiaalisten tarpeiden huomioimista ja psykososiaalista tukea. Tämä tarkoittaa kuuntelemista ja avointa dialogia.. (Suvikas – Laurell – Nordman 2009: 63.) Haastatteluissa ohjaajat nostivat esille asukkaan itsetunnon tukemisen tärkeyden kuntoutumisen kannalta. Myös Siitonen (2012) korostaa itsearvostuksen, itseluottamuksen, minäkuvan ja identiteetin merkitystä yksilön voimaantumisen perustana. Arvostuksen, kunnioituksen ja luottamuksen kokeminen on myös erittäin merkityksellistä (Siitonen 1999: 143). Ohjaajat korostivat kuuntelua ja keskustelua asukkaan tukemisessa ja naisten uskottiin ylipäättänsä hyötyvän keskusteluista. Tarvetta nähtiin keskusteluryhmille.

Juhila ja Raitakari (2012: 21–22) nostavat esille yhteiskunnan ja muiden ihmisten vaikutuksen ihmisen elämään. Tarvitaan harkitusti käytettyä kontrollia ja pitkäkestoista ja periksi antamatonta tukea, hoivaa ja vierellä kulkemista. Haastatteluissa asukkaiden äitiys nousi teemaksi, jonka ohjaajat kokivat haasteelliseksi. Lasten menetyksen nähtiin olevan asukkaille traumaattinen kokemus, joka osaltaan selittäisi päihteiden käyttöä. Asukkaat eivät myöskään mielellään puhu äitiydestä, jolloin asukkaan tukeminenkin on vaikeaa. Yksi ohjaajista kaipasikin koulutusta tämän teeman ympärille. Toinen haastava teema oli naisten kokema parisuhdeväkivalta. Vaikka keinot naisten tukemisessa koettiin vähäisiksi, heitä pyrittiin tukemaan kuuntelemalla ja keskustelemalla. Huolta ohjaajissa aiheutti yleisesti asukkaiden kokema turvattomuus. Ohjaajat puuttuvat aina väkivaltatilanteisiin, mutta näkivät että työntekijöiden toimisto levottomimmassa osassa yksikköä rauhoittaisi ja ennaltaehkäisisi konflikteja.

Päihdekuntoutus

Päihdepalveluihin ohjaamiseen taustalla asumisyksikössä on Asunto ensin -periaate ja asukkaiden itsemääräämisoikeus. Periaate itsessään on ohjaajille selkeä, mutta nä-

kemykset päihteettömyyden tukemisesta vaihtelivat. Päihdepalveluihin ohjataan jos asukas itse pyytää apua, tai on selkeästi niin huonossa kunnossa, että tarvitsee hoitoa. Sosiaalista kuntoutusta pitäisi lähteä kehittämään yksilön ja ympäristön välisestä suhteesta käsin. Siinä tarkastellaan kuntoutujan selviytymistä haittaavia ja tukevia tekijöitä, eli lähdetään tukemaan hänen voimavarojaan sellaisissa tilanteissa jotka heikentävät toimintakykyä. (Kaakinen 2012: 24–25.) Kohta jossa asukas palaa päihdekatkolta tai -kuntoutuksesta ja on halukas päihteettömyyteen, nähtiin otolliseksi hetkeksi tukea asukasta. Kun asumisympäristössä käytetään runsaasti päihteitä, tämä on hankala paikka kuntoutuksesta palaavalle. Tukea kyllä oli saatavilla, mutta sitä pitäisi ohjaajien mielestä olla selkeästi enemmän. Tarvetta nähtiin esimerkiksi rauhoitetulle tilalle, jossa voisi yksilökeskusteluja käydä tämänkin asian tiimoilta. Yksikössä ei ole omahoitajakäytäntöä. Tämän kehittäminen nostettiin yhdeksi keinoksi lisätä yksilöllistä tukea. Päihdekuntoutuksen kehittämisen haasteena Asunto ensin -periaatteella toimivissa tuetun asumisen yksiköissä onkin haasteena se, miten kehitetään yhteisöllisyyttä ja miten yhteisön voimavaroja hyödynnetään kuntoutuksessa. Tärkeää on myös se, millaisella työotteella päihteiden käytön sallivassa yksikössä tuetaan ja motivoidaan päihteiden käytönvähentämiseen ja päihteettömyyteen. (Kaakinen 2012: 24–25.)

Yksi tutkimuksen luotettavuuteen liittyvä käsite on validius eli tutkimuksen pätevyys tai uskottavuus. Tämä tarkoittaa, että tutkimusmenetelmä mittaa juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi – Remes - Sajavaara 2007: 226). Tutkimuskysymyksenä oli miten matalan kynnyksen sosiaalista kuntoutusta toteutetaan Asunto ensin -periaatteella toimivassa asumisyksikössä. Johtopäätösten perusteella, on saatu vastaus tutkimuskysymykseen. Toinen luotettavuuteen liittyvä käsite on reliabelius. Tällä tarkoitetaan arvioitavuutta ja johdonmukaisuutta. Laadullisessa tutkimuksessa tulosta voidaan pitää reliabelina, jos kaksi arvioitsijaa samaan tulokseen. (Hirsjärvi – Hurme 2001: 186) Koska opinnäytetyö tehtiin parityönä, kaikki vaiheet ovat vaatineet yhteisen keskustelun ja analysoinnin lopputulokseen pääsemiseksi.

9 Pohdinta

Tässä opinnäytetyössä haluttiin tarkastella, miten Asunto ensin -periaatteella toimivassa asumisyksikössä toteutetaan matalan kynnyksen sosiaalista kuntoutusta. Johtopäätökset osoittavat, että kuntoutus tässä yksikössä on hyvällä pohjalla. Työntekijöillä on pal-

jon kehittämisajatuksia. Tähän pohdintaan on koottu tulosten pohjalta koottuja ja heränneitä kehittämisajatuksia.

Työntekijöiden haastatteluissa tuli esille aika- ja resurssipula. Työntekijät kokivat, etteivät he ehdi antaa yksilöllistä tukea ja ohjausta niin paljon kun haluaisivat, ja uskovat asukkaiden tarvitsevan. Yksi työntekijäistä puhui haastattelussa, että asukkaiden keskusteluryhmälle olisi tarvetta. Tällaisen järjestämistä voisi yksikössä kokeilla. Tämä mahdollistaisi ryhmän antaman vertaistuen.

Työntekijät muistelivat lämmöllä aikaisemmin yksikön yhteydessä ollutta naisten tukipistettä. Haastatteluista ei tullut esille erityisesti naisille suunnattua toimintaa tai tukea, mutta esille tuli, että tällaiselle olisi tarvetta. Nais erityisyyttä olisikin hyvä lisätä yksikössä.

Henkilökuntaa mietitytti asukkaiden kokema turvattomuus sekä yksikössä esiintyvä levottomuus ja väkivalta. Useampi näki ratkaisuksi toimiston sijoittamisen levottomimpaan kerrokseen. Jos tätä olisi mitenkään mahdollista järjestää, tätä olisi hyvä harkita.

Haastatteluista nousi selkeästi tarve tukea asukasta enemmän, kun tämä palaa katkolta tai päihdekuntoutuksesta. Tämä olisi asukkaan kuntoutumisenkin kannalta tärkeä kohta mihin satsata resursseja. Yksikössä kannattaisi miettiä olisiko tässä kohtaa mahdollisuuksia lisätä konkreettista tukea.

Ohjaajat kokivat vaikeaksi väkivaltaisessa suhteessa olevan asukkaan tukemisen. Yksi työntekijä kaipasi koulutusta äitiyden tukemiseen. Työntekijät voisivat hyötyä täsmäkoulutuksesta väkivaltaisessa suhteessa olevan naisen tukemisessa. Yksikössä voisi olla muutenkin hyvä kartoittaa työntekijöiden koulutustarpeita ja -toiveita, ellei näin ole jo tehty.

Kukaan ohjaajista ei puhunut haastatteluissa Diakonissalaitoksen tarjoamista kuntouttavista toiminnoista, kuten esimerkiksi Oma tuoli -koulutuksesta tai työtoiminnasta. On vaikea arvioida mistä tämä johtuu. Ohjaajat kertoivat työstään hyvin arkilähtöisesti. Kenties kuntouttava toiminta on hieman kaukana työntekijöiden ja asukkaiden arjesta? Pohtia voi, onko Diakonissalaitoksen tarjoamat kuntouttavat toiminnot ja koulutukset tavoitteiltaan liian vaativia useimmille asukkaille? Asumisen tukemisen ja korkean tavoitteen kuntouttavan toiminnan välissä voisi olla jotakin toimintaa tarjolla. Matalan

kynnyksen työpajatoiminta yksikössä voisi olla yksi vartenotettava vaihtoehto. Tästä puhui yksi työntekijöistäkin. Työpajatoiminnalla on todettu olevan paljon positiivisia vaikutuksia. Tuusan (2203:23) mukaan työpajatoiminnan avulla elämänrytmi voisi normalisoitua, asukkaissa voisi tapahtua yleistä ”virkistymistä”, päihteiden käyttö olisi ehkä paremmin hallinnassa ja elämän mielekkyys lisääntyisi.

Työntekijät nostivat oleelliseksi kuntoutuksessa asukkaiden itsetunnon tukemisen. Se onkin lähtökohta ja perusta ihmisen kohtaamiselle ja vuorovaikutukselle, siinä mielessä että ihminen kohdataan arvostavasti ja tasavertaisesti. Haastattelujen perusteella itsetuntoa tuetaan etupäässä juuri vuorovaikutustilanteissa kuuntelemalla ja keskustelemalla. Itsetunnon tukemiseksi olisi hyvä lisätä itsetuntoa tukevia toimia. Siitonen (2012) korostaa onnistumisen kokemuksia voimaantumisessa. Näitä saadaan konkreettisella tekemisellä. Onnistumisen kokemukset lisäävät ihmisen kokemus omasta pystyvyydestä, pätevyydestä, kyvykkyydestä ja arvosta.

Jatkotutkimuksissa voisi haastatella työntekijöitä uudestaan, jotta saadaan lisää tietoa eri näkökulmista ja mahdollisista muutoksista kuntouttavassa työssä. Myös asukkaita voisi haastatella heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan asumissosiaalisesta työstä ja matalan kynnyksen kuntoutuksesta. Kuten aiemmin todettua, kuntoutuksesta Asunto ensin -periaatteella toimivissa asumisyksiköissä ei ole tehty tutkimuksia, joten kaikki tieto on tarpeen. Vertailevaa tutkimusta voisi tehdä eri palveluntarjoajien asumisyksiköiden välillä. Nais erityisyyttä ei myöskään ole tutkittu. Entisten asunnottomien naisten erityistarpeita kuntoutuksessa voisi selvittää haastatteleamalla sekä heidän parissa työskenteleviä, että itse asukkaita. Ohjaajat kertoivat uudesta hajautetun asumisen pilottihankkeesta. Asukkaiden kokemuksia tästä ja palvelun vaikuttavuutta voisi tutkia.

Prosessin kuvaus

Opinnäytetyötä työstettiin alusta loppuun tiiviisti yhdessä. Yhteistyö työelämätahon kanssa sujui erittäin hyvin. Ainakin kun pyydettiin apua, sitä oli saatavilla nopealla aikataululla. Haastatteluajat järjestyivät nopeasti, niin työntekijöiden kuin yksikönjohtajan ja palelualuejohtajan kanssakin. Tutkimusluvan saanti viivästyi, koska lupaprosessiin ei perehdytty riittävän ajoissa. Tieto tutkimusluvan saamisesta nopeutui kiitos erittäin avuliaan eettisen toimikunnan sihteerin.

Opinnäytetyön aineiston keruu jaettiin tasapuolisesti. Koko raportti on muokattu alusta loppuun asti yhdessä.

Läpi prosessin oman haasteensa toi opinnäytetyöntekijöiden taustalla oleva pitkä sosionomiharjoittelu opinnäytetyön kohteena olevassa asumisyksikössä. Siitä huolimatta, että prosessissa on joka kohdassa ja hetkessä pyritty etäännyttämään itsensä asumisyksiköstä ja sen toiminnasta, tässä ei varmaankaan ole täysin onnistuttu. Haastateltaville tähdennettiin, että nämä puhuisivat kuin tuntemattomille. Aineiston koodausvaiheessa sai kuitenkin huomata, että tämä oli vaikuttanut haastateltaviin. Tekstiä lukiessa huomasin, että asioita ei selitetty eikä avattu aina riittävästi. Haastatteluhetkellä tätä ei huomattu, nimenomaan sen vuoksi, että asiat olivat tuttuja opinnäytetyön tekijöille. Tutuus on voinut vaikuttaa myös vastausten sisältöön. Aineiston koodaus- ja analysointivaiheessa oltiin erittäin tarkkoja, että kaikki perustuu kirjoitettuun tekstiin. Tulosten kirjaaminen olikin opinnäytetyön pitkäkestoisin ja haastavin vaihe.

Vaikka opinnäytetyön haastateltavien otos on pieni, eikä tuloksia voida yleistää, opinnäytetyöllä on merkitystä. Aiheesta ei ole aiempia tutkimuksia, joten kaikki tieto on hyödyksi. Tätä opinnäytetyötä voidaan esimerkiksi käyttää perehdytettäessä uusia työntekijöitä tai opiskelijoita.

Lähteet

Aalto, Mauri. Kaksoisdiagnoosi. Päihdelinkki. Verkkodokumentti. Päivitetty 16.10.2009 <<http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/145-kaksoisdiagnoosi>>. Luettu 23.10.2012.

Aktiiviseen asumiseen . Helsingin Diakonissalaitos. Verkkodokumentti. <<https://www.hdl.fi/fi/joulutesti/503-aktiiviseen-asumiseen>>. Luettu 7.2.2013.

Alkila, Heli. Yksikön johtaja. Helsingin Diakonissalaitos. Helsinki. Haastattelu 15.10.2012.

ARA 2010 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma. Verkkodokumentti. <<http://www.ara.fi/default.asp?contentid=14845&lan=fi>>. Luettu 25.10.2012.

ARA 2012. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Asunnottomat 2011. Selvitys. Verkkodokumentti. <http://www.asuntoensin.fi/files/1784/Asunnottomat_2011_ARA.pdf>. Päivitetty 13.10.2010. Luettu 25.10.2012.

Asunto ensin. Socca. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Verkkodokumentti. <http://www.socca.fi/asunto_ensin>. Luettu 25.10.2012.

Auroratalo. Helsingin Diakonissalaitos. Verkkodokumentti, <<https://www.hdl.fi/fi/asuminen-artikkelit/212-palvelut/asuminen-artikkelit/374-auroratalo>>. Luettu 23.3.2013.

Boelius, Tarja 2008. Naiset raittiuden vaalihoista päihteiden käyttäjiksi. Teoksessa Andersson, Maarit – Hyttinen, Riitta – Kuorelahti, Marianne (toim.): Vauvan parhaaksi - kuntoutuminen päihteistä raskausaikana. Ensi - ja turvakotien liiton julkaisu 38. Helsinki: Pekan Offset Oy.69–87.

Bäckmand, Heli – Lönnqvist, Jouko 2009. Johdanto. Teoksessa Aalto, Mauri - Bäckmand, Heli - Haravuori, Hanna – Lönnqvist, Jouko – Marttunen, Mauri – Melartin, Tarja – Partanen, Airi – Partonen, Timo – Seppä, Kaija – Suomalainen, Laura – Suokas, Jaana – Suvisaari, Jaana – Viertiö, Satu - Vuorilehto, Maria. Mielenterveys- ja päihdeongelmien varhainen tunnistaminen. Opas ennaltaehkäisevän työn ammattilaisille. Verkkodokumentti. < <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/8c520a2b-6ed1-4789-bc9b-8597c85121ee>>. Luettu 23.10.2012. 7.

Erkkilä, Elisabet – Stenius-Ayoade, Agnes 2009. Asunnottomat vastaanottoyksiköissä. Asunnottomien vastaanottoyksiköiden asiakkaiden sosiaalinen tilanne ja terveydentila pääkaupunkiseudulla. Socca. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus.

Eskola, Jari – Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino

Granfelt, Riitta 1998. Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Pieksämäki: Kirjapaino Raamattutalo Oy.

Granfelt, Riitta 2012. Nais erityistä asumissosiaalista työtä etsimässä. Socca. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Verkkodokumentti.

<http://www.socca.fi/asunto_ensin/info/ajankohtaista/artikkeli_naisten_parissa_tehtava_sta_asumissosiaalisesta_tyosta.4658.news>. Luettu 23.1.2013.

Hiltunen, Tarja – Kujala, Virpi – Mattila; Kati-Pupita. 2005. Näkyvä piilo. Päihdeongelmaisen naisen matka haavoittuneesta lapsuudesta eheyteen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hirsjärvi Sirkka – Hurme Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Holmberg, Jan 2010. Päihderiippuvuudesta elämänhallintaan. Helsinki: Edita Prima.

Juhila, Kirsi – Granfelt, Riitta, Haahtela, Riikka – Kettunen, Marko –Nousiainen, Kirsi Raitakari, Suvi 2011. Pitkäaikaisasunnottomuus ja Asunto ensin –periaatteen soveltaminen Suomessa. Tampereen Yliopisto. Verkkodokumentti.

<<http://www.uta.fi/yky/sty/yhteystiedot/juhila/first.html#julkaisut>>. Luettu 2.4.2013

Juhila, Kirsi – Raitakari, Suvi 2012. Asunto ensin -mallin ja portaikkomallin jännitteet mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumisratkaisuisissa. Suuntaaja 2. 18–22.

Järvikoski, Aila 1996. Vajaakuntoisuudesta elämänhallintaan. Kuntoutuksen viitekehysten ja toimintamallien tarkastelu. Tutkimuksia 46/1994. Kuntoutussäätiö. Helsinki: Yliopistopaino.

Järvikoski, Aila – Härkää, Kristiina 2011. Kuntoutuksen perusteet. Näkökulmia kuntoutukseen ja kuntoutustieteeseen. Helsinki. WSOYpro Oy.

Kaakinen, Juha 2012. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma 2008–2011. Loppuraportti. Ympäristöhallinto. Verkkodokumentti.

<http://www.socca.fi/files/2648/PAAVO_I_loppuraportti_J_Kaakinen_2012.pdf>. Luettu 25.3.2013.

Karjalainen, Vappu 2012. Yksilöllistymiskehitys muuttaa kuntoutusta - mutta miten? Teoksessa Karjalainen, Vappu – Viikkumaa, Ilpo (toim.): Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. STAKES. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Saatavana myös verkkodokumenttina osoitteessa

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102986/URN_ISBN_978-952-245-782-0.pdf?sequence=1>. Luettu 9.3.2013.11–27.

Kettunen, Reetta – Kähäri-Wiik, Kaija – Vuori-Kemilä, Anne – Ihalainen, Jarmo 2009. Kuntoutumisen mahdollisuudet. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kostiainen, Eeva – Laakso, Seppo 2012. Vailla vakinaista asuntoa. Liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntokannan välillä. 21.9. 2012. Kaupunkitutkimus TA Oy. Verkkodokumentti.

<http://www.kaupunkitutkimusta.fi/_shared/_files/88357248946471190/default/VVA_RA_PORTTI.pdf>. Luettu 23.1.2013.

Koukkari, Marja 2010. Tavoitteena kuntoutuminen. Kuntoutujien käsityksiä kokonaisvaltaisesta kuntoutuksesta ja kuntoutumisesta. Akateeminen väitöskirja. Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus.

Kuntoutusselonteko 2002. Verkkodokumentti.

<<http://pre20031103.stm.fi/suomi/eho/julkaisut/kuntselonteko2002/kselte02.pdf>>.

Luettu 18.12.2012

Kähäri-Wiik, Kaija 2000. Virtuaalihanke 2001. Verkkodokumentti.

<<http://www.kam.fi/yso/virtuaali/sosiaalinen.htm>>. Luettu 24.10.2012.

Laine, Seija 2013. Vastaava ohjaaja. Naistyön yksikkö. Helsingin Diakonissalaitos. Helsinki. Puhelinhaastattelu. 7.2.2013.

Lehtonen, Leena – Salonen, Jari 2008. Asunnottomuuden monet kasvot. Suomen ympäristö 3/2008. Ympäristöministeriö. Verkkodokumentti.

<<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=79828>>. Luettu 27.3.2013.

Mahlakaarto, Salme 2010. Subjektiksi työssä. Identiteettiä rakentamassa voimaantumisen kehitysohjelmassa. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto. Verkkodokumentti. <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/24957/9789513939922.pdf?sequence=1>>. Luettu 13.3.2013.

Mattila-Aalto, Minna 2009. Kuntoutusosallisuuden diagnoosi. Tutkimus entisten rapiokäyttäjien kuntoutumisen muodoista, mekanismeista ja mahdollisuuksista. Helsinki: Yliopistopaino.

Metteri, Anna – Haukka-Wacklin, Tuula 2004. Sosiaalinen tuki kuntoutuksen ytimessä. Teoksessa Karjalainen, Vappu – Viikkumaa, Ilpo (toim.): Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. STAKES. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy. 53–68.

Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma. Sosiaali - ja terveysministeriö Julkaisuja 2010:5. Helsinki. Verkkodokumentti.

<http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-12304.pdf>. Luettu 7.2.2013.

Nimi ovesa. Palveluinnovaatiot pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisessä. Hankesuunnitelma 21.5.2010. Verkkodokumentti.

<http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/32186_Hankesuunnitelma_Nimi_ovessa_21-05-2010.pdf>. Luettu 25.10.2012.

Ojuri, Auli 2006. Parisuhdeväkivalta ja turvakotien naistyö. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liitto. Hämeenlinna: Karisto Oy:n kirjapaino

Oma tuoli -koulutus . Helsingin Diakonissalaitos. Verkkodokumentti.

<<https://www.hdl.fi/fi/ajankohtaista/1495-olli-ponkaksi-tuoliltaan-uuteen-elamaan>>. Luettu 7.2.2013.

Paasolainen, Mika 2011. Asunto ensin -periaate arjessa. Helsingin Diakonissalaitos.

Verkkodokumentti. <http://www.asuntoensin.fi/files/887/R5_20110216_A.pdf>. Luettu 7.2.2012

Palojärvi, Helena 2012. Pohdintaa naisen avuntarpeesta ja tuen saamisesta suomalaisessa päihdetyössä. Teoksessa Karttunen, Teija - Strömberg-Jakka, Minna (toim.): Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisen arkeen. Juva: PS-kustannus. 103-124.

Palojärvi, Helena 2009. Vertaistuki voimaantumisen välineenä sosiaalityössä. Miten Novat- ryhmä auttaa ja tukee, kun naisella on paha olla? Lisensiaattitutkimus. Helsingin Yliopisto. Verkkodokumentti. <<http://www.kansalaisareena.fi/HelenaPalojarvi2010.pdf>>. Luettu 12.3.2013.

Palola, Elina 2012. Sosiaalinen kuntoutus uudessa sosiaalihuoltolaissa. Kuntoutus 4.30–34.

Palvelujen sisältö -esite. Helsingin Diakonissalaitos.

Pathways to Housing, Verkkojulkaisu. <<http://www.pathwaystohousing.com/>>. Luettu 25.10.2012.

Pekonen, Sara – Pietilä, Mia 2012. Pitäjänmäen asumispalveluyksikön ryhmätoiminnan käynnistäminen sosiokulttuurisen innostamisen keinoin. Opinnäytetyö. Metropolia AMK. Hyvinvointi ja toimintakyky. Sosiaalialan koulutusohjelma.. Verkkodokumentti. <<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/49259/Theseuksen%20versio.pdf?sequence=1>>. Luettu 2.4.2013.

Piispa, Minna 2005. Parisuhdeväkivalta. Teoksessa Piispa, Minna – Heiskanen, Markku – Kääriäinen, Juha – Sirén, Reino. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Naisiinkohdistunut väkivalta.. Verkkodokumentti. <<http://www.optula.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURLapptype=BlobServer&SSURLcontainer=Default&SSURLsession=false&blobkey=id&blobheader=application/pdf>>. Luettu 28.2.2013. 41–81.

Romakkaniemi, Marjo – Väyrynen, Sanna 2011. Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien kokemuksia psykososiaalisesta kuntoutuksesta. Teoksessa Järvikoski, Aila – Lindh, Jari – Suikkanen, Asko (toim.): Kuntoutus muutoksessa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 121–149.

Savukoski, Marjo – Kauramäki, Pirjo 2004. Nuoren sosiaalinen tukeminen omalle ammatilliselle uralle. Teoksessa Karjalainen, Vappu – Vilkkumaa, Ilpo (toim.): Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. STAKES. Jyväskylä: Bookwell oy. 123–135.

Siitonen, Juha 2011. Voimaantumisen viitekehys. Tiivistelmä. Mielenterveysmessut. Helsinki. 20.11.

Siitonen, Juha 2012. Voimaantumiseen voidaan nyt vaikuttaa. Tiivistelmä. Mielenterveysmessut. Helsinki. 20.11.

Siitonen, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Väitöskirja. Oulu. Oulun yliopisto. Verkkodokumentti. <<http://herkules.oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>>. Luettu 16.3.2013.

STM 2011. Kuntoutuksella parannetaan toimintakykyä. Verkkodokumentti. Päivitetty 15.11.2011. <http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/kuntoutus>. Luettu 9.10.2012

Sosiaalivirasto. Sosiaali -ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Verkkodokumentti .
<http://www.hel.fi/hki/Sosv/fi/asunnottomien_palvelut/palvelut/tuettu_asuminen>.
Päivitetty 2.1. 2013 Luettu 25.2.2013

Suvikas, Annukka – Laurell, Leena – Nordman, Pia 2009. Kuntouttava lähihoito. Helsinki: Edita Prima Oy

Tilastokeskus. Teemahaastattelu. Verkkodokumentti.
<<http://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/03>>. Luettu 4.3.2013

Tervonen, Heidi 2004. Moninaiset. Selvitys asunnottomien, moniongelmaisten naisten asumispalvelutarpeista Helsingissä. Asumispalvelusäätiö ASPA. Verkkodokumentti.
<<http://intra.aspa.fi/files/115/moninaiset.pdf>>. Luettu 7.2.2013.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuusa, Matti 2003. Sosiaalityö ja työllistäminen. Kuntouttavansosiaalityön ammattikäytännöt kuntien aktivointi- ja työllistämispalveluissa. Lisensiaattityö. Verkkodokumentti.
<<http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=596ad5e0-facd-45cc-94a1-8e688b1f1851>>. Luettu 13.2.2013.

Tähtinen, Tapio 2012. Palvelualuejohtaja. Helsingin Diakonissalaitos. Helsinki. Haastattelu 10.10. 2012

Törrönen, Hannele 2009. Naiset väkivallan tekijöinä. Ensi- ja turvakotien liitto. Verkkodokumentti. <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto/haetko-tietoa/perhevakivalta/naiset_vakivallan_tekijoina/>. Luettu 14.2.2013.

Vilkkumaa, Ilpo 2010. Sosiaalinen kuntoutus, mitä se voisi olla? Verkkodokumentti.
<http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/ajankohtaista/tatakin_voisi_tutkia?bid=275>. Luettu 30.12.2012.

Yhteisötoiminta -Cable. Helsingin Diakonissalaitos. Verkkodokumentti.
<<https://www.hdl.fi/fi/toiminta/kansalaistoiminta/567-yhteisotoiminta>>. Luettu 7.2.2013.

Tiedote tutkimukseen osallistuvalla

TIEDOTE TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVILLE

Olemme Metropolia AMK:n sosionomiopiskelijoita. Haluamme sosionomiopintoihimme liittyen tehdä opinnäytetyön sosiaalisesta kuntoutuksesta Asunto ensin -periaatteella toimivassa entisten pitkäaikaisasunnottomien asumisyksikössä. Asunto ensin periaatteen keskeisiin periaatteisiin kuuluu kuntoutuminen ja voimaantuminen. Kyseisellä periaatteella toimivia yksiköitä on ollut Suomessa vasta muutaman vuoden ja kuntoutumista näissä paikoissa ei ole vielä ehditty juurikaan tutkia.

Haluamme koota Auroratalon naistyön yksikön työntekijöiden näkemyksiä siitä, minkälainen kuntouttava työote heillä on. Haluamme myös työntekijöiden näkemyksiä siitä, mitkä tekijät heidän mielestään ovat oleellisia asiakkaan kuntoutumisen kannalta ja mitä tekijöitä tulee ottaa huomioon kyseisen asiakaskunnan kanssa.

Tutkimusaineiston keruu ja käsittely

Suoritamme tutkimuksen yksilöhaastatteluina. Haastatteluun varataan aikaa 1-1,5 tuntia per haastateltava. Haastattelun tallentamiseen käytetään sanelukonetta tai puheen tallentavaa tietokoneohjelmaa. Opinnäytetyö palautetaan arvioitavaksi ohjaaville opettajille huhtikuun 2013 alkuun mennessä. Haastattelut litteroidaan huolellisesti ja huolehditaan, ettei ketään tunnisteta lopullisesta tekstistä. Haastatteluaineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Mitään mitä opinnäytetyössä ei ole haastatteluista tuotu esille, ei tuoda esille missään muuallakaan. Valmis opinnäytetyö esitellään työyhteisölle erikseen sovittuna ajankohtana kevään aikana.

Yhteistyöterveisin,

Kati ja Päivi

Haastattelurunko

Ikä

Koulutus

Työhistoria Auroratalossa

Työhistoria päihde- ja/tai mielenterveysongelmaisten parissa

1. Mikä on konkreettinen tuki kun tulee uusi asukas?

Arjen hallinta

2. Miten tuet asukkaan kodinhoitoa ja hygienian hoitoa?

4. Miten seuraat asukkaan terveydenhoitoa?

5. Miten seuraat ja tuet asukkaan ravitsemusta?

6. Miten seuraat ja tuet asukkaan taloudenhoitoa?

Sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutussuhteet

7. Millä tavalla tuet asukkaan/asukkaiden sosiaalisia suhteita ja vuorovaikutussuhteita?

Päihteet

8. Miten päihteiden käyttö vaikuttaa asumiseen

9. Miten tuet päihteettömyyttä?

Naiserityisyys

11. Miten työskentely naisten kanssa eroaa työskentelystä miesasukkaan kanssa?

12. Miten pitäisi ottaa huomioon naiseus?

13. Esiintyykö naisten kohdalla väkivaltaa? Miten sen kanssa toimitaan jos väkivaltaa esiintyy?

14. Mikä työssäsi on kaikkein tärkeintä?

Kehittäminen

15. Millaisia kehitysehdotuksia sinulla on?

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta**Suostumus tutkimukseen osallistumisesta**

Kati Railo, Päivi Riipinen. Sosionomikoulutuksen (AMK) opinnäytetyö.

Tutkimuksen nimi:

Asunto ensin - ”mitäs sitten”? Sosiaalinen kuntoutus Auroratalon naistyössä työntekijän näkökulmasta

Opinnäytetyö esitellään työyhteisölle kevään 2012 aikana.

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon, minua koskevaa aineistoa käytetään vain kyseiseen tutkimukseen ja aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelussa antamiani tietoja käytetään kyseisen tutkimuksen tarpeisiin. Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni tai että se vaikuttaa työsuhteeseeni.

Päiväys

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys
